

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Διαδραστικό Βοήθημα

Θεωρία - VideoΜαθήματα - Ασκήσεις

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1η ΕΝΟΤΗΤΑ

Η Ελλάδα στον κόσμο

Παρατακτική και υποτακτική σύνδεση των προτάσεων

2η ΕΝΟΤΗΤΑ

Γλώσσα – Γλώσσες και πολιτισμοί του κόσμου

Είδη δευτερευουσών προτάσεων

3η ΕΝΟΤΗΤΑ

Είμαστε όλοι ίδιοι. Είμαστε όλοι διαφορετικοί

Ερωτηματικές προτάσεις – Ευθύς και πλάγιος λόγος

Κυριολεξία και μεταφορά

4η ΕΝΟΤΗΤΑ

Ενωμένη Ευρώπη και Ευρωπαίοι πολίτες

Συνώνυμα – Αντίθετα – Ταυτόσημα

Αναφορικές προτάσεις

5η ΕΝΟΤΗΤΑ

Ειρήνη – Πόλεμος

Τελικές και αιτιολογικές προτάσεις

Ομόηχες και παρώνυμες λέξεις

6η ΕΝΟΤΗΤΑ

Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών

Υπώνυμα – Ορισμός

Χρονικές και υποθετικές προτάσεις

7η ΕΝΟΤΗΤΑ

Τέχνη: Μια γλώσσα για όλους, σε όλες τις εποχές

Αποτελεσματικές και εναντιωματικές προτάσεις

Μετωνυμία

8η ΕΝΟΤΗΤΑ

Μπροστά στο μέλλον

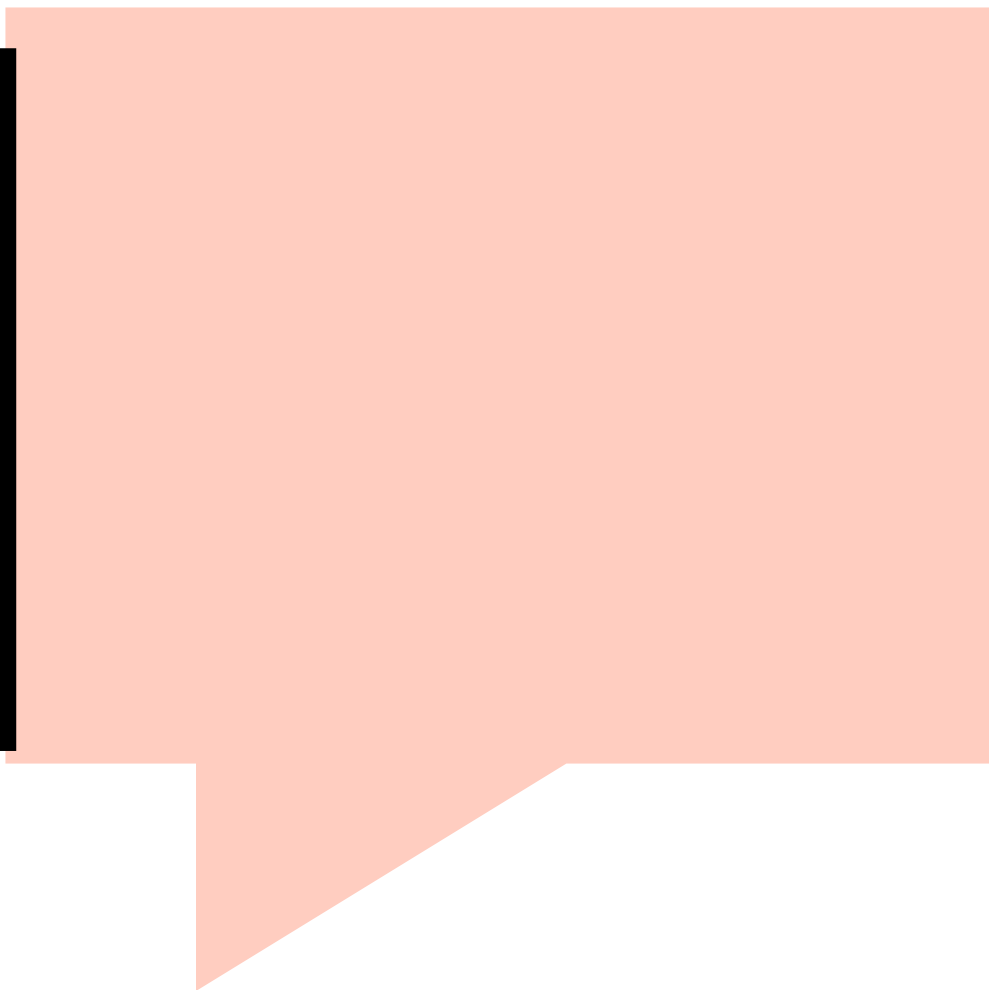
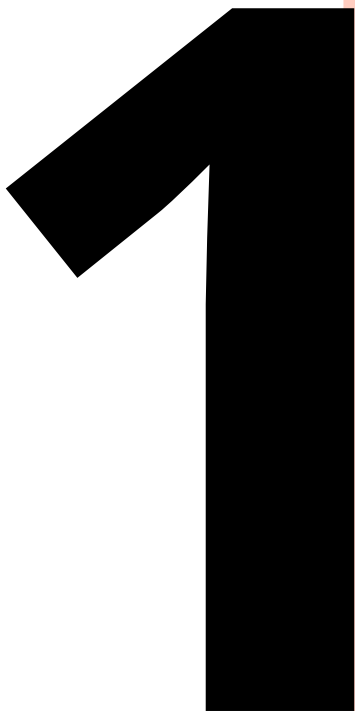
Περίληψη

Μόρια

Σχήματα λόγου

Στίξη

Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΤΟΠΟΙ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΑ

A. Ελληνική Φύση

Η φυσιογνωμία του Ελληνικού Τοπίου

- α.** Ποικιλότητα και πολυμορφία.
- β.** Αρμονικός συνδυασμός αντιθέτων (βουνά και θάλασσες, πυκνά δάση και ανοιχτοί ορίζοντες).
- γ.** Διαύγεια, φωτεινότητα.
- δ.** Μέτρο και ισορροπία.

Η συμβολή του Ελληνικού Τοπίου στη διαμόρφωση της πολιτισμικής φυσιογνωμίας του λαού μας

- α.** Εμπέδωση της αξίας του μέτρου και αποφυγή της υπερβολής.
- β.** Καλλιέργεια ανυπότακτης διάθεσης.
- γ.** Ανάπτυξη στοχαστικού / ερευνητικού πνεύματος.
- δ.** Επικράτηση του ορθολογισμού.
- ε.** Καλλιέργεια της καλλιτεχνικής ευαισθησίας και της φιλονικίας.

Η σημασία των Μνημείων

α. Ως ζωντανά απομεινάρια παλιότερων πολιτισμών αποτελούν πηγή γνώσης και μάθησης.

β. Πιστοποιούν την ενότητα και τη συνέχεια του εθνικού πολιτισμού μέσα στο χώρο και χρόνο, άρα είναι αναπόσπαστο στοιχείο της ταυτότητας και της φυσιογνωμίας του λαού.

γ. Καλλιεργούν την εθνική συνείδηση και βαθαίνουν το εθνικό φρόνημα.

δ. Εμπνέουν το θαυμασμό για τα κατορθώματα των προγόνων και παρωθούν στην ανάληψη μεγαλόπνοων έργων.

ε. Προκαλούν αισθητική συγκίνηση και απόλαυση.

Η σημασία των Μουσείων

α. Κρατούν ζωντανή την παρουσία του χθες και φυλάγουν τη γνώση και τη σοφία του.

β. Με τα εκθέματά τους πιστοποιούν την ποικιλία των εκδηλώσεων και τη συνέχεια της πορείας του πολιτισμού.

γ. Συμβάλλουν στην κατανόηση του τρόπου ζωής, σκέψης και δράσης των προγόνων.

δ. Θερμαίνουν το εθνικό αίσθημα και καλλιεργούν την εθνική συνείδηση.

ε. Προσφέρουν αισθητική συγκίνηση και απόλαυση.

Η σχέση του επισκέπτη με τα Μνημεία πρέπει να ορίζεται από:

1. Αισθήματα σεβασμού.
2. Πνεύμα ειλικρινούς φιλομάθειας και ερευνητικής διάθεσης.
3. Ένταση όλων των αισθήσεων.
4. Επιθυμία βιωματικής επαφής.

Γ. Η συμβολή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στη σταδιακή διαμόρφωση της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας :

«Δεν υπάρχει "ευρωπαϊκός λαός" αλλά οι λαοί της Ευρώπης και ένα κοινό ευρωπαϊκό πεπρωμένο, το οποίο μπορούμε να δούμε από την επιθυμία όλων αυτών των χωρών που θέλουν να ανήκουν στην Ευρώπη για πολύ βαθύτερους λόγους από ό,τι η ευημερία ή το βιοτικό επίπεδο. Οι λόγοι αυτοί αντέχουν στη δοκιμασία του χρόνου» **(J. Delors).**

Η συμβολή του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού στη διαμόρφωση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας αποδεικνύεται με πολλούς τρόπους:

1. Η ίδια η λέξη «Ευρώπη» είναι ελληνική.
2. Οι Έλληνες χάραξαν τα γεωγραφικά όρια μεταξύ Ευρώπης και Ασίας (Μηδικοί πόλεμοι).
3. Οι Έλληνες γέννησαν πολιτικά την Ευρώπη (δημοκρατία).
4. Οι Έλληνες γέννησαν πολιτιστικά την Ευρώπη (φιλοσοφία, τέχνη, αθλητισμός κ.λπ.).
5. Η Αρχαιοελληνική παιδεία κληροδοτήθηκε στους δυτικοευρωπαϊκούς λαούς μέσω ορισμένων διαχρονικών στοιχείων που προκύπτουν από τα πνευματικά της επιτεύγματα. Η αρχαιοελληνική παιδεία οικοδομήθηκε πάνω στην έννοια του **ΜΕΤΡΟΥ**, η οποία ενυπάρχει στις βασικότερες συλλήψεις - κατακτήσεις της κλασικής σκέψης. Αυτές είναι:

- **Ανθρωπιστική αντίληψη για τη ζωή** (ανάπτυξη του πολιτισμού με κέντρο τον Άνθρωπο).
- **Δημοκρατία** (ισορροπία δικαιωμάτων και υποχρεώσεων).
- **Ελευθερία** (εναρμόνιση ατομικών και κοινωνικών επιδιώξεων).
- **Καλαισθησία** (συμμετρία, ισορροπία μορφής και περιεχομένου).
- **Ορθολογισμός** (διαλεκτική προσέγγιση της πραγματικότητας).
- **Αθλητικό ιδεώδες** (ισορροπία σώματος και πνεύματος).

Το πνευματικό αυτό οικοδόμημα μεταφέρθηκε προς τη Δύση μέσω ορισμένων ιστορικών σταθμών που είναι:

1. **Ο Αρχαιοελληνικός αποικισμός.**
2. **Η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία.**
3. **Το Βυζαντινό κράτος.**
4. **Μετά την κατάρρευση του Βυζαντίου, οι Έλληνες λόγιοι στη Δύση.**

Στη συνέχεια η περίοδος της Αναγέννησης σηματοδότησε το ξεκίνημα του ευρωπαϊκού πολιτισμού, όπως τον γνωρίζουμε σήμερα.

Οι Ευρωπαίοι αναγνωρίζουν την Ελλάδα ως ιστορική και πνευματική τους μητέρα: «Είμαστε όλοι Έλληνες» (Shelley)

ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

I. Η σύνδεση των προτάσεων γενικά

Οι προτάσεις παρουσιάζονται στο λόγο με τους εξής τρόπους:

α. Ασύνδετο σχήμα:

Όμοιες προτάσεις (κύριες + κύριες, δευτερεύουσες + δευτερεύουσες) που παρουσιάζονται η μία δίπλα στην άλλη χωρίς να συνδέονται με κανένα σύνδεσμο, **απλώς χωρίζονται με κόμμα.**

Π.χ. Έβλεπε, άκουγε, σιωπούσε.
Αν βρέξει, αν χιονίσει, αν φοβηθώ, θα φύγω.

β. Παρατακτική σύνδεση (παράταξη):

Όμοιες προτάσεις (κύριες + κύριες, δευτερεύουσες + δευτερεύουσες) που παρουσιάζονται η μία δίπλα στην άλλη ισοδύναμες («παρατάσσονται») και συνδέονται μεταξύ τους με **παρατακτικούς συνδέσμους (συμπλεκτικούς, αντιθετικούς, διαζευκτικούς, συμπερασματικούς).**

Π.χ. Σήκωσα το τηλέφωνο **και** σχημάτισα τον αριθμό.
Όταν ακούει **και** προσέχει, καταλαβαίνει.

γ. Υποτακτική σύνδεση (υπόταξη):

Μια δευτερεύουσα πρόταση, επειδή δεν μπορεί να σταθεί μόνη της στον λόγο, στηρίζεται σε μιαν άλλη, ισχυρή (συνήθως κύρια αλλά και δευτερεύουσα), από την οποία εξαρτάται («υποτάσσεται» σ' αυτήν) και συνδέεται μαζί της με **υποτακτικούς συνδέσμους** (ειδικούς, αιτιολογικούς, τελικούς, αποτελεσματικούς, ενδοιαστικούς, χρονικούς, υποθετικούς, εναντιωματικούς).

Π.χ. Νομίζω **ότι** έχω δίκιο.
Ήταν πολύ αργά, **όταν** ξεκινήσαμε.

ΣΧΗΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΣΥΝΔΕΣΗΣ

1. ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΤΑ ΠΑΡΑΤΑΞΗ:

α. Κύρια πρόταση + κύρια πρόταση

β. Δευτερεύουσα α' είδους + δευτερεύουσα α' είδους.

2. ΣΥΝΔΕΣΗ ΚΑΘ' ΥΠΟΤΑΞΗ:

α. Κύρια πρόταση + δευτερεύουσα πρόταση

β. Δευτερεύουσα ενός είδους + δευτερεύουσα άλλου είδους

➤ Η σύνδεση των προτάσεων γίνεται με τους **συνδέσμους**. Απ' αυτούς άλλοι συνδέουν **παρατακτικά** και άλλοι **υποτακτικά ή καθ' υπόταξη**.

II. Παρατακτική σύνδεση προτάσεων

Η παρατακτική σύνδεση των προτάσεων γίνεται με συνδέσμους:

- α. Συμπλεκτικούς:** και (κι), ούτε, μήτε, ουδέ, μηδέ.
- β. Αντιθετικούς:** μα, αλλά, παρά, όμως, ωστόσο, μόνο.
- γ. Διαχωριστικούς ή διαζευκτικούς:** ή, είτε.
- δ. Συμπερασματικούς:** λοιπόν, επομένως, άρα, ώστε.

α. Σύνδεση προτάσεων με συμπλεκτικούς συνδέσμους:

1. Καταφατική σύνδεση (χωρίς άρνηση):

Π.χ. Έβλεπε έξω **και** δε μιλούσε.

2. Αποφατική σύνδεση (με άρνηση στη μία ή και στις δύο προτάσεις):

Π.χ. Γινόταν θόρυβος **και** δεν άκουγα.

Ούτε ξέρω **ούτε** θέλω να μάθω.

Η σημασία και η δύναμη του συνδέσμου «και»

1. Στις προτάσεις ή λέξεις που συνδέει δίνει μια ξεχωριστή απόχρωση. Μπορεί **να προσθέτει, να μεγαλώνει ή να μικραίνει, να επιτείνει** τη σημασία της έννοιας που έχει η λέξη μπροστά από την οποία πηγαίνει.

Π.χ. **Και** κρυψώνες βρήκανε **και** σκήτες **και** κελιά.

2. Μπορεί να δίνει **αιτιολογική, αντιθετική ή διαχωριστική σημασία** στην πρόταση που συνδέει με μια προηγούμενη.

Π.χ. Κουράστηκα πολύ **και** (=> και γι' αυτό) έχω ανάγκη από λίγη ανάπαυση.

Κοκκίνισε από ντροπή **και** (=> αλλά) δεν είπε τίποτε.

3. Μπορεί να δείχνει **απλά τη συνέχεια με τα προηγούμενα, τη μετάβαση από μια περίοδο λόγου σε μian άλλη.**

Π.χ. Εκεί ζούσε ένα γεναίο παλικάρι. **Και** μια μέρα ξεκίνησε να πάει να βρει την τύχη του.

4. Μπορεί να ισοδυναμεί και **με υποτακτικό σύνδεσμο** και να σημαίνει: ότι, να, μήπως, γιατί, ώστε, που κτλ.

Π.χ. Βλέπω **και** (=> ότι) χαμογελάς.

β. Σύνδεση προτάσεων με αντιθετικούς συνδέσμους:

1. Απλή (με τους αντιθετικούς συνδέσμους):

Π.χ. Ήθελε να πάει, **αλλά** δε μπορούσε.

- Μερικοί αντιθετικοί σύνδεσμοι (**ωστόσο, έπειτα, μολαταύτα** και ο **όμως**) συνδέουν κανονικά μόνο περιόδους ή ημιπεριόδους:

Π.χ. Κατάλαβε ότι ήταν ψέμα. Ωστόσο δεν είπε τίποτε.

- Οι αντιθετικοί σύνδεσμοι μπαίνουν κανονικά στην αρχή της πρότασης, όμως μερικοί (**όμως, ωστόσο, εντούτοις, μάλιστα, μολαταύτα, έπειτα**) μπορεί να μπουν ύστερα από μία ή περισσότερες λέξεις:

Π.χ. Κατάλαβε ότι ήταν ψέμα. Δεν είπε **ωστόσο** τίποτε.

- Ο αντιθετικός σύνδεσμος **παρά** συνδέει κανονικά μια αρνητική πρόταση με μια δεύτερη, καταφατική:

Π.χ. Δε θέλω τίποτε άλλο **παρά** να μιλήσω απλά.

2. Επιδοτική (με έμφαση στη δεύτερη πρόταση· όχι μόνο ... αλλά και ...):

Π.χ. **Όχι μόνο** ήρθε, **αλλά και** μας βοήθησε.

γ. Σύνδεση προτάσεων με διαχωριστικούς συνδέσμους:

1. Με συνδέσμους στη μία ή και στις δύο προτάσεις (ή... είτε...):

Π.χ. Δούλεψες **ή** είχες άδεια χτες;

Είτε αρέσει **είτε** δεν αρέσει, θα γίνει.

2. Με το θέλω αντί συνδέσμου:

Π.χ. Θέλει, δε θέλει, πρέπει να πάει.

3. Χωρίς σύνδεσμο (αντίθετοι όροι):

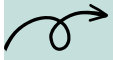
Π.χ. Μπαίνει, βγαίνει, όποτε θέλει.

δ. Σύνδεση προτάσεων με συμπερασματικούς συνδέσμους:

Συνδέουν κανονικά δύο κύριες προτάσεις, που χωρίζονται με τελεία ή άνω τελεία:

Π.χ. Δεν ακούγονται. **Επομένως**, έχουν φύγει

Το πλοίο σήκωσε την άγκυρα· **άρα** όπου να 'ναι ξεκινάμε.

Οι συμπερασματικοί σύνδεσμοι μπαίνουν στην αρχή της πρότασης, εκτός από τον **λοιπόν**, που μπαίνει όχι μόνο στην αρχή αλλά και ύστερα από μία ή περισσότερες λέξεις:

Π.χ.

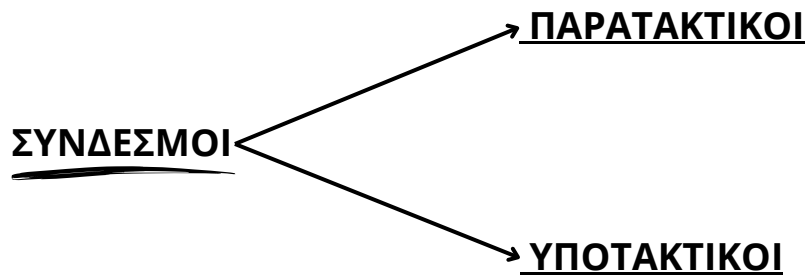
Ήρθαν όλοι. **Λοιπόν**, τι περιμένετε; Δεν τους βρήκα· αναγκάστηκα **λοιπόν** να φύγω.

ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΚΑΙ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ
ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Α. ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΟΙ (εισάγουν κύριες ή συνδέουν όμοιες προτάσεις)

1. Συμπλεκτικοί: και (κι), ούτε, μήτε, ουδέ, μηδέ.

2. Αντιθετικοί: μα, αλλά, παρά, όμως, ωστόσο, μόνο.

3. Διαχωριστικοί ή διαζευκτικοί: ή, είτε.

4. Συμπερασματικοί: λοιπόν, επομένως, άρα, ώστε.

Β. ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΟΙ (εισάγουν δευτερεύουσες προτάσεις)

1. Ειδικοί: **ότι, πως, που** > εισάγουν **ειδικές** προτάσεις.

2. Ενδοιαστικοί ή διστακτικοί: **μη(ν), μήπως** > εισάγουν **ενδοιαστικές** προτάσεις.

3. Τελικοί: **για να, να** > εισάγουν **τελικές** προτάσεις.

4. Αιτιολογικοί: **γιατί, διότι, επειδή, αφού** > εισάγουν **αιτιολογικές** προτάσεις.

5. Συμπερασματικοί ή αποτελεσματικοί: **ώστε, που** > εισάγουν **συμπερασματικές** προτάσεις.

6. Χρονικοί: **όταν, σαν, ενώ, καθώς, αφού, αφότου, πριν (πριν να), μόλις, προτού, ώσπου, ωσότου, όσο που, όποτε, άμα** > εισάγουν **χρονικές** προτάσεις.

7. Υποθετικοί: **αν, εάν** > εισάγουν **υποθετικές** προτάσεις.

8. Εναντιωματικοί ή παραχωρητικοί: **αν και, ενώ, μολονότι, μόλο που, και που, και ας** > εισάγουν **εναντιωματικές** προτάσεις.

Παρατηρήσεις

α. Το βουλευτικό να εισάγει **βουλευτικές** προτάσεις.

β. Οι αναφορικές αντωνυμίες και τα αναφορικά επιρρήματα εισάγουν αναφορικές ή πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις.

γ. Οι ερωτηματικές αντωνυμίες και τα ερωτηματικά επιρρήματα εισάγουν πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις.

2

2

ΓΛΩΣΣΑ - ΓΛΩΣΣΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Γλώσσα και Πολιτισμός

- **Γλώσσα** είναι ο συμβατός κώδικας επικοινωνίας, αποτελούμενος από σύνολο σημείων στηριγμένων πάνω σε αρχές και κανόνες, τον οποίο χρησιμοποιούν τα μέλη μιας γλωσσικής κοινότητας, προκειμένου να επικοινωνήσουν μεταξύ τους.
- **Πολιτισμός** είναι το σύνολο των υλικών, πνευματικών, τεχνικών επιτευγμάτων και επιδόσεων καθώς και των αξιών, που είναι αποτέλεσμα των δημιουργικών δυνάμεων και των ικανοτήτων του ανθρώπου και που εκφράζεται ιστορικά στους τύπους και στις μορφές οργάνωσης και δράσης της κοινωνίας.

Αλληλεπίδραση Γλώσσας και Πολιτισμού

Στον Πνευματικό τομέα

1. Οι άνθρωποι σκέπτονται, διαλογίζονται με τις λέξεις, ενώ παράλληλα και οι σκέψεις εκφράζονται με λέξεις.
2. Ο λεξιλογικός πλούτος συνεπάγεται πολυσύνθετη σκέψη, φιλοσοφικό στοχασμό, ευρύ πολιτισμικό πεδίο, που με τη σειρά τους διευρύνουν το λεξιλογικό πλούτο, καλλιεργούν την εκφραστική ικανότητα και το σύνθετο λόγο.
3. Στις τέχνες, τόσο η σύλληψη μιας ιδέας, η έμπνευση, είναι αποτέλεσμα διαλογισμού και προβληματισμού του καλλιτέχνη, που επιτυγχάνεται με τις λέξεις όσο και το καλλιτέχνημα -το πολιτισμικό δημιούργημα- που εκφράζεται ή προσεγγίζεται με λέξεις (λογοτεχνία, ζωγραφική, γλυπτική κ.λπ.).
4. Η γλώσσα και η ποιότητα της σκέψης του λαού αποτυπώνεται σαφέστερα σε κάθε μορφή λαϊκού πολιτισμού, που εξελίσσεται, διαμορφώνει και διαμορφώνεται κατά τόπους και εποχές.

	5. Οι ξένες επιδράσεις που υφίσταται ο λαός, ως μίμηση ή αφομοίωση, είναι εμφανείς στο λεξιλόγιό του. 6. Ο τεχνικός πολιτισμός επανατροφοδοτεί τη γλώσσα με νέους επιστημονικούς και τεχνικούς όρους.
<u>Στον Ηθικό τομέα</u>	1. Η ποιότητα και το επίπεδο των ανθρώπινων σχέσεων διαμορφώνουν τις αξίες και τα ιδανικά, που με τη σειρά τους προσδιορίζουν τη ζωή των ανθρώπων. Οι ηθικές έννοιες και οι αξίες δίνουν το στίγμα του πολιτισμού και του ανθρωπισμού.
<u>Στον Κοινωνικό τομέα</u>	1. Το κοινωνικό περιβάλλον, η ποιότητα των κοινωνικών σχέσεων (τυπικές, επαγγελματικές, φιλικές κ.ά.) διαφαίνονται στο καθημερινό λεξιλόγιο των ανθρώπων. 2. Οι πολυσύνθετες κοινωνικές δομές διατυπώνονται μ' ένα πλούσιο κοινωνιολογικό λεκτικό κώδικα που στη συνέχεια γεννά και παρουσιάζει την κοινωνική δράση (ομάδες πίεσης, κοινωνική κινητικότητα κ.ά.). 3. Η επικοινωνία ενός λαού με άλλους και το είδος των σχέσεων καταγράφονται στις γλωσσικές επιδράσεις που δέχτηκε (οικονομικές, πολιτικές, σχέσεις κατακτητή-κατακτημένου κ.λπ.).
<u>Στον Πολιτικό τομέα</u>	1. Το είδος του πολιτεύματος διαμορφώνει το λεξιλόγιο (π.χ. διαταγή, απαγόρευση, προσταγή, διάταγμα, είναι λέξεις ενός αυταρχικού καθεστώτος, ενώ νόμος, ευπείθεια, νομοταγής, επιλογή, πολίτης, είναι λεξιλόγιο φιλελεύθερου και δημοκρατικού πολιτεύματος). 2. Πλούσιο λεξιλόγιο σε ιδεολογία, πολιτικές αξίες, επιχειρήματα έχουν λαοί με πλούσια πολιτική δράση και ιδίως σε δημοκρατικά πολιτεύματα, όπου οι πολίτες εκφράζουν και υποστηρίζουν ελεύθερα τις απόψεις τους. 3. Η πολυμορφία της σκέψης γεννά λεξιλογικό πλούτο και νέες εκφραστικές νόρμες. 4. Ο λόγος, η ομιλία, γίνεται επιστήμη, τέχνη, αισθητική, για να ενημερώσει ή να επηρεάσει

	ανάλογα στο νου ή στο συναίσθημα το δέκτη.
<u>Στον Ψυχολογικό τομέα</u>	1. Ο εξωτερικός κόσμος (φύση, κλιματολογικές συνθήκες, πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον) επηρεάζουν την ψυχολογία ενός ανθρώπου ή ενός λαού, όπως επίσης ο ψυχισμός του εκφράζεται με τη γλώσσα (π.χ. η λακωνικότητα χαρακτήριζε τους κλειστούς, λιτούς, ολιγαρχικούς και στρατιωτικούς Σπαρτιάτες, ενώ η ρητορεία καλλιεργήθηκε και αναπτύχθηκε στη δημοκρατική Αθήνα).

<u>Ισχυρές και ασθενείς γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση</u>	
<u>Ισχυρές</u> χαρακτηρίζονται οι γλώσσες εργασίας των θεσμικών οργάνων της Ε.Ε. και είναι επισήμως τρεις (αγγλική, γαλλική, γερμανική) και ουσιαστικά δύο (αγγλική, γαλλική). Η γαλλική χρησιμοποιείται για ιστορικούς λόγους, ενώ η αγγλική είναι η κυρίαρχη γλώσσα (lingua franca) της Ένωσης. Οι γλώσσες αυτές έχουν αυξημένη ζήτηση εκμάθησης από τους Ευρωπαίους.	<u>Ασθενείς</u> ονομάζονται όλες οι υπόλοιπες γλώσσες, είτε επειδή έχουν μικρό αριθμό ομιλητών, είτε επειδή έχουν μειωμένη ζήτηση εκμάθησης και χρήσης από τους υπόλοιπους Ευρωπαίους.
 Μέσα σ' ένα κράτος, ισχυρή θεωρείται η γλώσσα που ομιλείται από το μεγαλύτερο μέρος των πολιτών, ενώ ασθενείς όσες ομιλούνται από μειονότητες. Π.χ. στην Ελλάδα ισχυρή είναι η Ελληνική, η εθνική μας γλώσσα, ενώ ασθενείς είναι τα τσιγγάνικα, τα βλάχικα, τα κουτσοβλάχικα κ.λπ.	

Κινδυνεύουν στις μέρες μας οι ασθενείς γλώσσες

Δίνουν ένα άνισο αγώνα με τις αδύνατες, γιατί οι χώρες στις οποίες ομιλούνται:

1. Εξάγουν μαζί με τα προϊόντα και τον πολιτισμό τους -επιβάλλοντας τα προϊόντα, την οικονομία, την πολιτική τους, επιβάλλουν και τη γλώσσας τους που εκφράζει και υπηρετεί τον πολιτισμό τους.

Οι ισχυρές γλώσσες

2. Έχουν στη διάθεση και τον έλεγχό τους την τεχνολογία, και ιδίως τα ΜΜΕ, με τα οποία απευθύνονται σ' ολόκληρο τον κόσμο, προβάλλουν τις θέσεις, την τέχνη και τον πολιτισμό τους.

3. Με την παλιότερη αποικιακή τους πολιτική επέβαλαν στους κατακτημένους λαούς τη γλώσσα τους. Γι' αυτό ομιλούνται από πολυάριθμα ανθρώπινα σύνολα.

4. Η πολιτική και οικονομική τους δύναμη τούς επιτρέπει να επιβάλουν τη γλώσσα τους ως κυρίαρχο όργανο στη διεθνή διπλωματία.

5. Παρουσιάζονται ως εκφραστές του σύγχρονου και του μοντέρνου.

Οι ασθενείς γλώσσες

1. Ομιλούνται από περιορισμένα αριθμητικά σύνολα.

2. Έχουν μικρή παραγωγή σ' όλους τους τομείς του πολιτισμού.

3. Εκφράζουν τον πολιτισμό μικρών χωρών, οι λαοί των οποίων νιώθουν μειονεκτικά απέναντι στον πολιτισμό των ισχυρών χωρών, έστω κι αν ο πολιτισμός τους υπερέχει ποιοτικά. Γι' αυτό παρασύρονται και μιμούνται άκριτα ξενόφερτα πολιτισμικά στοιχεία, με αποτέλεσμα την πολιτιστική τους αλλοτρίωση.

4. Συρρικνώνονται όλο και περισσότερο, γιατί πολλές λέξεις τους αντικαθίστανται από ξενόφερτα γλωσσικά μορφώματα στο πνεύμα ενός άγονου γλωσσοφθόρου μοντερνισμού.

Τρόποι αντιμετώπισης

- 1.** Ενίσχυση του εθνικού πολιτισμού, χωρίς στοιχεία εθνικισμού (πολιτιστικές οργανώσεις, τοπικοί σύλλογοι, προβολή δημιουργιών νέων καλλιτεχνών) που επιτρέπουν τη διατήρηση της εθνικής συνείδησης, αφού η διάσωση της γλώσσας συνδέεται άρρηκτα με τη διαφύλαξη της πολιτιστικής φυσιογνωμίας και τη συντήρηση της ιστορικής μνήμης.
- 2.** Παροχή καλύτερης γλωσσικής εκπαίδευσης.
- 3.** Γνώση σε βάθος της ιστορικής κληρονομιάς.
- 4.** Προστασία της γλώσσας από ξενικές επιδράσεις· να συσταθούν προς τούτο ειδικά επιστημονικά όργανα.
- 5.** Προσαρμογή στα γλωσσικά δεδομένα κάθε χώρας των σύγχρονων επιστημονικών και, κυρίως, των τεχνολογικών επιτευγμάτων.

ΓΛΩΣΣΑ - ΓΛΩΣΣΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Γλώσσα και Γλωσσικό Πρόβλημα

Η **γλώσσα** αποτελεί έναν κώδικα επικοινωνίας που συνίσταται από φθόγγους (για τον προφορικό λόγο) και από γράμματα (για το γραπτό), μέσω του οποίου ικανοποιείται η ανθρώπινη ανάγκη για συνεννόηση ενώ ταυτόχρονα μεταδίδεται, με τον πληρέστερο τρόπο, η παράδοση από τη μια γενιά στην άλλη

Σημασία της Γλώσσας για τον ανθρώπινο βίο

1. Η γλώσσα αποτελεί μέσο επικοινωνίας, βοηθά το πλησίασμα των ψυχών, αφού έχει τη δυνατότητα να υπεισέρχεται και στις πιο λεπτές πτυχές των διανθρώπινων σχέσεων, ν' αποδίδει την κλιμάκωση των συναισθημάτων, ν' αποκαλύπτει με φωνητικά σημεία και σύμβολα τα μύχια της σκέψης και του εσωτερικού κόσμου, αναβαθμίζοντας τη συνύπαρξη των ανθρώπων σε συμβίωση.
2. Στον εργασιακό χώρο διευκολύνει τη συνεργασία, τη συνεννόηση, το συντονισμό των ενεργειών και κατά συνέπεια υπηρετεί την ποιοτική βελτίωση του παραγόμενου αποτελέσματος.
3. Ο λόγος κάνει εφικτή την κοινωνικοποίηση της γνώσης μέσα από την ανακοίνωση των ατομικών πνευματικών επιτευγμάτων και εμπειριών.
4. Δημιουργείται, λοιπόν, ένα ρήγμα στον «κλειστό κύκλο της ατομικότητας» και ταυτόχρονα δίνεται κοινωνικό περιεχόμενο σε κατακτήσεις που αποτελούν «κτήματα του εγώ».
5. Η γλώσσα αποτελεί όργανο με τεράστια παιδαγωγική δύναμη, αφού μπορεί να νουθετεί, να διδάσκει, να ψέγει, να επιδοκιμάζει, ν' αποδίδει τιμή και αναγνώριση. **26**

6. Επιτρέπει σε κάθε λαό να μορφώσει, αλλά και να διατηρήσει την εθνική του συνείδηση, αφού η διάσπαση της γλώσσας συνδέεται άρρηκτα με τη διαφύλαξη της πολιτιστικής φυσιογνωμίας και τη συντήρηση της ιστορικής μνήμης.

7. Παράλληλα, διαφυλάσσει το απαύγασμα της σοφίας του «χθες», «αρδεύει» το πολιτιστικό παρόν με το σύνολο των επιτεύξεων του παρελθόντος, επιταχύνοντας έτσι την πορεία προς την πρόοδο σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας.

8. Η επιστήμη, η φιλοσοφία, η προσπάθεια του ανθρώπου να ερμηνεύσει τον εαυτό του και τον κόσμο ενισχύθηκαν από το λόγο και τα υψηλά νοήματα που μπορεί να αποδώσει.

9. Η θέληση για αισθητοποίηση οραμάτων, αξιών, ιδεών και γενικότερα οι καλλιτεχνικές αναζητήσεις βρίσκονται συχνά διέξοδο στον έντεχνο λόγο.

10. Τέλος η γλώσσα αποτελεί το «μαγικό νήμα που δένει τους ανθρώπους», συμβάλλει στην επικοινωνία λαών και πολιτισμών, στην ανάπτυξη δεσμών φιλίας ανάμεσα στα έθνη, αφού δύναται να διευθετήσει με ειρηνικό τρόπο τις διαφορές.

Στοιχεία που απειλούν το χαρακτήρα και την ακεραιότητα της ελληνικής γλώσσας στις μέρες μας :

Η ελληνική γλώσσα έχει χαρακτηριστεί «νικήτρα του θανάτου» από τον Παλαμά. Ωστόσο, στις μέρες μας έχει «λιγνέψει», χάνει σταδιακά το χαρακτήρα της, αλλοιώνεται, φτωχαίνει, προσβάλλεται. Πιο συγκεκριμένα:

- 1.** Συρρικνώνεται το λεξιλόγιο (λεξιπενία).
- 2.** Παρατηρείται μία απλουστευτική τάση (π.χ. «αρκτικόλεξες» επωνυμίες).
- 3.** Χρησιμοποιούνται τυποποιημένες εκφράσεις.
- 4.** Εισβάλλουν μαζικά ξένες λέξεις.
- 5.** Σημειώνεται παραφθορά λέξεων, «κατασκευάζονται» άκριτα νέες.
- 6.** Εντοπίζεται δυσφράδεια, δηλαδή αδυναμία έκφρασης σκέψεων και νοημάτων με σαφήνεια και ακρίβεια.

Αίτια φθοράς της Γλώσσας

- 1.** Συμπλεγματικές προσωπικότητες υιοθετούν ιδιότυπες φραστικές έξεις, «μεταβάλλονται σε βαρβαρόφωνους ευρεσιτέχνες του κενολόγου εντυπωσιασμού», στην προσπάθεια τους να ξεχωρίσουν και να αυτοπροβληθούν.
- 2.** Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης χρησιμοποιούν φτωχή γλώσσα και σε αρκετές περιπτώσεις την ακρωτηριάζουν, μέσα από τη συνθηματολογία και τη χωρίς φραγμούς τάση για απλούστευση των εκπεμπόμενων μηνυμάτων.
- 3.** Η ξενομανία και ο μιμητισμός χαρακτηρίζουν τους νεοέλληνες και επιτρέπουν σε ξενικά στοιχεία να εμφιλοχωρήσουν στο καθημερινό τους λεξιλόγιο.
- 4.** Η έλλειψη σταθερής εκπαιδευτικής πολιτικής, με ασαφείς προσανατολισμούς και πρόγραμμα, προκαλεί προβλήματα στη διδασκαλία της γλώσσας και δημιουργεί κενά στην εκμάθησή της.
- 5.** Αρνητική, επίσης, συμβολή έχει και η «τεχνοκρατική και απομνημονευτική αντίληψη της παιδείας», η οποία δεν ενθαρρύνει την ανάπτυξη κριτικής σκέψης, στοιχείου απαραίτητου για την άρθρωση υγιούς λόγου με νοηματικό πλούτο.
- 6.** Η πλήρωση του ελεύθερου χρόνου με ευτελή ακούσματα και θεάματα και ταυτόχρονα η απομάκρυνση από τη συνήθεια του διαβάσματος στερούν από πρότυπα σωστού χειρισμού του λόγου.
- 7.** Το τελευταίο σχετίζεται και με το φαινόμενο της μαζικής παραγωγής προϊόντων υποκοουλτούρας και την πολιτιστική παρακμή.
- 8.** Η πρακτικότητα του σύγχρονου πολιτισμού ερμηνεύει την «προώθηση της εικόνας σε βάρος του λόγου», τη μετατροπή της γλώσσας σε μέσο εξυπηρέτησης καθημερινών αναγκών και την «αναγωγή» της επικοινωνίας σε τυπική διαδικασία.
- 9.** Γενικά, η ασέβεια που επιδεικνύεται προς τη γλώσσα είναι απότοκο μιας εποχής που χαρακτηρίζεται για την προσήλωση στην ύλη και την αδιαφορία προς τις πνευματικές αξίες και την παράδοση.

- 1.** Ο άνθρωπος που δε μπορεί να χειριστεί ικανοποιητικά τη μητρική του γλώσσα αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα επικοινωνίας. Έτσι αφενός μεν αισθάνεται καταπιεσμένος αφού δε μπορεί να εκφράσει τις σκέψεις και τα συναισθήματά του, αφετέρου δε συχνές είναι οι παρεξηγήσεις με τους άλλους λόγω κακής συνεννόησης.
- 2.** Είναι γεγονός ότι η γλώσσα αποτελεί ένα από τα βασικότερα στοιχεία της εθνικής παράδοσης κάθε λαού. Μαζί με τη θρησκεία και την ιστορία αποτελούν τους συνεκτικούς κρίκους του έθνους. Γίνεται αντιληπτό, λοιπόν, πως η παραφθορά της και η αποδυνάμωση της εθνικής συνείδησης οδηγεί και σε απώλεια της εθνικής ταυτότητας. Οι έλληνες διατηρήθηκαν ως έθνος κάτω από αντίξοες συνθήκες, χάρη στη χρήση της ελληνικής γλώσσας και στο σεβασμό τους προς την ορθόδοξη θρησκεία και την ελληνική Ιστορία. Είναι αναγκαίο, λοιπόν, να αντιμετωπιστεί επείγοντως και αποτελεσματικά το γλωσσικό πρόβλημα.
- 3.** Λαός που δε μιλά σωστά τη γλώσσα του είναι καταδικασμένος να οδηγηθεί σε πνευματική στασιμότητα και ανεπάρκεια πολιτισμικής εξέλιξης.

Τρόποι αντιμετώπισης του φαινομένου

Τελειώνοντας, συμπεραίνουμε ότι η έκταση που έχει λάβει το γλωσσικό πρόβλημα στις μέρες μας επιβάλλει συστηματικές προσπάθειες και συγκεκριμένες ενέργειες για την επίλυσή του. Είναι, λοιπόν, αναγκαία:

- 1.** Η αναβάθμιση του θεσμού της εκπαίδευσης και ειδικότερα η έμφαση στη διδασκαλία της γλώσσας, στην επιστημονική κατάρτιση των εκπαιδευτικών και στην ποιοτική επιλογή συγγραμμάτων.
- 2.** Η ενεργοποίηση των πνευματικών ανθρώπων για την απαλλαγή της εθνικής μας γλώσσας από «παραγλωσσικά» στοιχεία.
- 3.** Η επιλογή δραστηριοτήτων που τροφοδοτούν τη σκέψη, ενισχύουν τους αμυντικούς μηχανισμούς απέναντι στην «κατευθυνόμενη ακρισία» και εμπλουτίζουν την έκφραση.
- 4.** Επανασύνδεση του Έλληνα με το ποιοτικό βιβλίο και την ποιοτική ψυχαγωγία καθώς και αναβάθμιση του λόγου που χρησιμοποιούν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης.
- 5.** Η συνειδητοποίηση της απροσμέτρητης σημασίας της γλώσσας για τη διατήρηση της πολιτισμικής μας φυσιογνωμίας, αφού «απώλεια εθνικής γλώσσας, συνήθως, σημαίνει και απώλεια εθνικής συνείδησης».

Ενότητα 2η - Γλώσσα Γ' Γυμνασίου - ΘΕΩΡΙΑ

ΓΛΩΣΣΑ - ΓΛΩΣΣΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Γλωσσομάθεια

Γλωσσομάθεια είναι η επαρκής κατοχή μιας ή περισσότερων ξένων γλωσσών. Ο άνθρωπος κατέχει μια γλώσσα, όταν είναι σε θέση να τη μιλά και να τη γράφει σωστά, γνωρίζοντας την προφορά, το λεξιλόγιο, τη σύνταξη και τους ιδιωτισμούς της.

Βαθμοί της Γλωσσομάθειας

Η γλωσσομάθεια διαβαθμίζεται ανάλογα με το κίνητρο και το σκοπό για τον οποίο μαθαίνει κανείς μια γλώσσα

Ως **πρώτο στάδιο** εξοικείωσης με μια γλώσσα αναφέρεται η δυνατότητα συνεννόησης σε καθαρά πρακτικά θέματα, η γνώση, δηλαδή, του καθημερινού λεξιλογίου.

Δεύτερο στάδιο θεωρείται η γνώση της επιστημονικής ορολογίας.

Τρίτο είναι το στάδιο κατανόησης της ξένης γλώσσας ισόβαθμα με τη μητρική (γνώση της δομής και της απαραίτητης εφαρμογής της γραμματικής και του συντακτικού καθώς και των ποικίλων σημασιών μιας λέξης).

Οι λόγοι που επιβάλλουν τη Γλωσσομάθεια στην εποχή μας

1. Πολιτικοί:

- Επικράτηση του διεθνισμού και της παγκοσμιοποίησης.
- Διεύρυνση της δημοκρατίας και δημιουργία παγκόσμιων οργανισμών.
- Η ανάγκη υπεράσπισης και προβολής των εθνικών θεμάτων σε διεθνείς οργανισμούς και συνέδρια από τους πολιτικούς ηγέτες ή τους διπλωμάτες.

2. Κοινωνικοί:

- Ο τουρισμός αποτελεί στις μέρες μας ευρύτατα διαδεδομένο τρόπο ψυχαγωγίας μεγάλων ομάδων ανθρώπων αλλά και βασικό οικονομικό πόρο για τη χώρα μας.
- Η ανάγκη επικοινωνίας και ανάπτυξης σχέσεων με άλλους λαούς καθώς και η κατανόηση του τρόπου ζωής και της σκέψης τους. Η οργάνωση της γλώσσας καταδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο ένας λαός αντιλαμβάνεται τον κόσμο.
- Η ουσιαστική κατάλυση των συνόρων των κρατών και η άμεση αλληλεπίδραση του τρόπου ζωής, ο οποίος προσδιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την τεχνολογία.
- Η επίλυση σειράς καθημερινών προβλημάτων, π.χ. κατανόηση χρήσης μιας μηχανής για τις καθημερινές ανάγκες.

3. Πνευματικοί:

- Η ανάγκη παρακολούθησης της ανάπτυξης των επιστημών, των γραμμάτων και των τεχνών και η δυνατότητα επιμόρφωσης σε ξένα πανεπιστήμια.
- Η απαίτηση για πνευματική τελείωση· καλλιεργείται η κριτική σκέψη, προσεγγίζεται πολύπλευρα η πραγματικότητα.
- Ο σύγχρονος τρόπος επικοινωνίας και ενημέρωσης μέσω του Διαδικτύου και της δορυφορικής τηλεόρασης.
- Η ανάγκη επαφής με την ιστορία και τον πολιτισμό των άλλων λαών. Σωρεύεται έτσι η σοφία και η σκέψη άλλων λαών.
- Η γνώση μιας γλώσσας σημαίνει νέο τρόπο σύλληψης, οργάνωσης και έκφρασης του κόσμου της πραγματικότητας, μέσα από τη δική του «ταξινομία του κόσμου» (Saussure).
- Η καλύτερη κατανόηση της μητρικής γλώσσας και η συναίσθηση της εθνικής ιδιαιτερότητας. Η αυτογνωσία είναι αποτέλεσμα της ετερογνωσίας.
- Η ψυχαγωγία διευρύνεται και γίνεται ποιοτικότερη (δυνατότητα ανάγνωσης ξένων κειμένων, κατανόησης στίχων ποίησης και μουσικής κ.λπ.).

4. Ηθικοί:

- Η ηθικοποίηση του σύγχρονου ανθρώπου με τον εμπλουτισμό του από παγκόσμιες αξίες και ιδανικά.
- Η ποιότητα και η ειλικρίνεια της συνάντησης ανθρώπου με άνθρωπο μέσα από τη μητρική ή την ξένη γλώσσα, «ηθική της γλώσσας» (Γ. Μπαμπινιώτης).

5. Οικονομικοί:

- Η παγκοσμιοποίηση της αγοράς, η διεκπεραίωση των οικονομικών συναλλαγών, η διαφήμιση, η παρακολούθηση των δεικτών της παγκόσμιας οικονομίας και η απαραίτητη γνώση του διεθνούς δικαίου.
- Η δημιουργία περισσότερων προϋποθέσεων για επαγγελματική αποκατάσταση καθώς και η καταπολέμηση της ανεργίας με τη δυνατότητα π.χ. άσκησης του επαγγέλματος του δασκάλου ξένων γλωσσών.
- Η άμεση ενημέρωση για τις εξελίξεις στο χώρο του επαγγέλματος.

6. Εθνικοί:

- Αποφυγή της εθνικής απομόνωσης, προώθηση του Ελληνικού πνεύματος, αφού την ελληνική γλώσσα μιλούν μόνο οι αριθμητικά περιορισμένοι Έλληνες.

Κίνδυνοι από τη Γλωσσομάθεια:

1. Η γλωσσική αλλοτρίωση μπορεί να οδηγήσει σε μιμητισμό στον ευρύτερο τρόπο ζωής και σε εθνική αλλοτρίωση και υποδούλωση ενός λαού.
2. Η νόθευση του γλωσσικού μας πλούτου με ξενόγλωσσους νεολογισμούς.
3. Απομάκρυνση από την παράδοση.

Σημασία της Γλωσσομάθειας για τους Έλληνες

Είναι μεγαλύτερη απ' ό,τι για τους άλλους Ευρωπαίους, γιατί:

1. Οι Έλληνες υστερούν αριθμητικά από τους υπόλοιπους Ευρωπαίους.
2. Ελάχιστοι Ευρωπαίοι γνωρίζουν Ελληνικά· έτσι η επικοινωνία μαζί τους καθιστά απαραίτητη τη γλωσσομάθεια.
3. Η παρακολούθηση της εξέλιξης των επιστημών είναι αδύνατη στις μέρες μας χωρίς τη γνώση ξένων γλωσσών.
4. Η ανάγκη για συγγραφή και δημόσια παρουσίαση επιστημονικών εργασιών.
5. Η χρήση του διαδικτύου, που η αναγκαιότητα και η χρησιμότητά του διευρύνονται καθημερινά, απαιτεί τη γνώση τουλάχιστον της Αγγλικής γλώσσας.

Όσοι μαθαίνουν τη γλώσσα της χώρας που μεταναστεύουν:

α. Προσαρμόζονται εύκολα στο νέο τους κοινωνικό περιβάλλον και η στέρηση της πατρίδας γίνεται μικρότερη.

β. Διευρύνουν τον κύκλο των επαφών τους με τους ντόπιους και δεν αισθάνονται ξένοι και παραγκωνισμένοι.

γ. Δε δημιουργούν προϋποθέσεις ρατσιστικών εκδηλώσεων σε βάρος τους, όταν διακρίνονται από υψηλό πολιτισμικό επίπεδο.

δ. Ανταποκρίνονται καλύτερα στις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις και δε γίνονται αντικείμενα εκμετάλλευσης εξαιτίας της άγνοιας.

ε. Παρακολουθούν και κατανοούν τις εξελίξεις σ' όλους τους τομείς της ζωής της νέας χώρας, γιατί ενημερώνονται από τα ΜΜΕ της χώρας που διαμένουν.

στ. Παίζουν το ρόλο του καλού πρεσβευτή, μεταφέροντας στοιχεία του εθνικού τους πολιτισμού στην ξένη χώρα.

ζ. Γνωρίζουν και διεκδικούν τα δικαιώματά τους.

ΕΙΔΗ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

I. Η υποτακτική σύνδεση των προτάσεων

Τα κύρια νοήματα σε μια περίοδο του λόγου προσδιορίζονται ή συμπληρώνονται με άλλα νοήματα, προτάσεις που υπάρχουν και εξαρτώνται από τις προτάσεις που προσδιορίζουν ή συμπληρώνουν. Πρόκειται για τις **υποταγμένες δευτερεύουσες προτάσεις**, οι οποίες χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: **α. Ονοματικές και β. Επιρρηματικές.**

II. Τύποι δευτερευουσών προτάσεων

VIDEO ΜΑΘΗΜΑ

1. Δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις:

Χρησιμοποιούνται συνήθως όπως τα ονόματα, ως υποκείμενα, αντικείμενα, ονοματικοί προσδιορισμοί (επεξήγηση) κ.λπ. και γι' αυτό λέγονται ονοματικές. Ως προς την ιδιαίτερη σημασία τους είναι:

- ειδικές,
- βουλητικές,
- ενδοιαστικές,
- αναφορικές ονοματικές και
- πλάγιες ερωτηματικές.
-

2. Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις:

Προσδιορίζουν το ρήμα της πρότασης από την οποία εξαρτώνται και έχουν θέση επιρρηματικού προσδιορισμού.

Ως προς την ιδιαίτερη σημασία τους είναι:

- αιτιολογικές,
- τελικές,
- αποτελεσματικές (συμπερασματικές),
- υποθετικές,
- εναντιωματικές ή παραχωρητικές,
- χρονικές και
- αναφορικές επιρρηματικές.

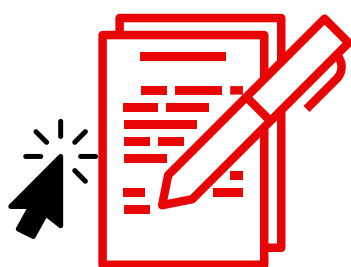
Οι δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις
(**ειδικές, βουλητικές, ενδοιαστικές**)

1. Ειδικές προτάσεις:

Εξαρτώνται από	Εισάγονται με	Εκφέρονται με	Χρησιμοποιούν ως
Ρήματα που σημαίνουν: λέγω, νομίζω, αισθάνομαι, γνωρίζω, δείχνω κ.ά.	Ότι, πως, που, με το μόριο να	α. Οριστική β. Δυνητική οριστική γ. Πιθανολογική οριστική	α. Αντικείμενο β. Υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων ή εκφράσεων γ. Επεξήγηση (κυρίως σε αντωνυμίες ουδετέρου γένους)
Π.χ. Νομίζω ότι υπάρχει λύση. Φαίνεται πως θα βρέξει.			

2. Βουλευτικές προτάσεις:

Εξαρτώνται από	Εισάγονται με	Εκφέρονται με	Χρησιμοποιούν ως
Ρήματα που σημαίνουν: θέλω, μπορώ, προτρέπω, επιτρέπω, εμποδίζω, αναγκάζομαι κ.ά.	Να, χωρίς να, από το να, αντί να	α. Υποτακτική β. Οριστική παρελθοντικού χρόνου	α. Αντικείμενο β. Υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων ή εκφράσεων γ.Επεξήγηση (κυρίως σε αντωνυμίες ουδετέρου γένους)
Π.χ. Δε θέλει να του αντιμιλούν. Είναι αδύνατο ν' αναχωρήσει σήμερα.			

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

3. Ενδοιαστικές προτάσεις:

Εξαρτώνται από	Εισάγονται με	Εκφέρονται με	Χρησιμοποιούν ως
Ρήματα που σημαίνουν: φοβάμαι, ανησυχώ, υποψιάζομαι, αγωνιώ, προσέχω κ.ά.	Μη(ν), μήπως, να μην, μήπως δεν, μη δε	α. Υποτακτική β. Απλή οριστική	α. Αντικείμενο β. Επεξήγηση (κυρίως σε αντωνυμίες ουδετέρου γένους)
Π.χ. Φοβάται μήπως του περικόψουν το μισθό. Αυτό με ανησυχεί, μήπως δε βρεθεί.			

3

3

ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΙΔΙΟΙ.

ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ

Ρατσισμός

Ρατσισμός είναι η διάκριση που γίνεται σε βάρος φυλών, ομάδων ή προσώπων, η μεροληπτική αντιμετώπιση αυτών. Από επιστημονικής άποψης πρόκειται για σύνολο θεωριών που οι βασικές θέσεις τους αναφέρονται στις ανισότητες και διαφορές των λαών μεταξύ τους. Πιο απλά, όμως, θα χαρακτηρίζαμε ρατσιστή εκείνον που με τη συμπεριφορά και τη στάση του εκφράζει μισάνθρωπες ιδέες που διαχωρίζουν μεταξύ τους τα άτομα. Ως επιστημονική θεωρία ο ρατσισμός έχει ανατραπεί σε μεγάλο βαθμό στην εποχή μας, ως τρόπος ζωής, όμως, οι ρατσιστικές αντιλήψεις δείχνουν έντονα το παρόν τους και, σε κάποιες περιπτώσεις, απειλούν με την αναβίωσή τους. Αυτό, εξάλλου, επιβεβαιώνεται από τα παρακάτω:

Φαινόμενα Ρατσισμού

1. Ενώ τυπικά έχει καταργηθεί το καθεστώς **των διακρίσεων μεταξύ φυλών**, ουσιαστικά πρόκειται για **δαιωνιζόμενη** και στην εποχή μας κατάσταση.
2. Ο **εθνικισμός** που εκδηλώνεται στις μέρες μας, δε δηλώνει τίποτα άλλο παρά τη ρατσιστική αντίληψη σχετικά με την απόλυτη καθαρότητα ενός έθνους και την υπεροχή του σε σχέση με άλλα.
3. Εμφανής είναι **η μεροληπτική αντιμετώπιση των ανθρώπων του Τρίτου Κόσμου**, στους οποίους αποδίδονται κατώτερα φυσικά και πνευματικά χαρακτηριστικά.
4. Επιβαρυντικό στοιχείο, επίσης, που συνηγορεί στο ρατσιστικό χαρακτήρα της εποχής μας είναι η **αναβίωση** σε ανησυχητικό βαθμό σχετικών **θεωριών, όπως του ναζισμού**.
5. Αρνητική συμπεριφορά και συχνά αδικαιολόγητη παρατηρείται απέναντι **σε ανομοιογενείς πληθυσμούς** που αποτελούν **μειονότητες** σε μια κοινωνία (Αλβανοί, τσιγγάνοι στη δική μας χώρα).
6. Η συνταγματική κατοχύρωση της γυναίκας **δε συνοδεύτηκε από την έμπρακτη εξίσωσή της με το αντίθετο φύλο**, που διατηρεί ακόμα το χαρακτήρα του ισχυρού έναντι του ασθενούς.
7. Ο ρατσιστικός χαρακτήρας της εποχής μας δηλώνεται περίτρανα όσον αφορά την αλαζονική και απάνθρωπη πολλές φορές αντιμετώπιση **ομάδων που διαθέτουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, όπως ομοφυλοφίλων, ασθενών με AIDS, ναρκομανών, πρώην παρανομοούντων**.

<u>Αιτίες του Ρατσισμού</u>	α. Πίσω από κάθε ρατσιστική συμπεριφορά εντοπίζονται οικονομικά οφέλη που απορρέουν από τέτοιου είδους αντιλήψεις και εξυπηρετούν εκείνους που τις επινοούν ή τις αποδέχονται (ρατσισμός απέναντι στους μαύρους).
	β. Η καλλιέργεια στο λαό του αισθήματος ανωτερότητας σε σχέση με άλλους, στηρίζει σκοπιμότητες πολιτικού κύρους και ισχύος των ηγετών (Χίτλερ).
	γ. Γενικότερα, μια συμπλεγματική προσωπικότητα επιδιώκει την αυτοεπιβεβαίωσή της, τονίζοντας τα αρνητικά χαρακτηριστικά των άλλων.
	δ. Συχνά ο φθόνος για την επιτυχία ή επιβράβευση ατόμων ή ομάδων οδηγεί στην «κατασκευή» υποτιμητικών γνωρισμάτων.
	ε. Είναι αδιαμφισβήτητο ότι η επαφή με το κοινωνικό περιβάλλον μεταφέρει στο άτομο στερεότυπα και προκαταλήψεις χωρίς να επιτρέπει την παρέμβαση και ενεργοποίηση της λογικής.
	στ. Το παραπάνω εντείνεται όταν δεν υπάρχει και ανάλογος βαθμός πνευματικής καλλιέργειας που καθιστά το άτομο ικανό να κρίνει με ορθότητα.
	ζ. Τέλος, θα πρέπει να συσχετίσουμε τη ρατσιστική συμπεριφορά με τον ευρύτερο ηθικά εξαχρειωμένο και αμοραλιστικό χαρακτήρα της εποχής μας.

Συνέπειες του Ρατσισμού

1. Άμεσο συνεπακόλουθο του ρατσισμού είναι η **περιθωριοποίηση** των ατόμων ή των ομάδων που αντιμετωπίζονται αρνητικά, η **γκετοποίηση** και η **απομόνωσή** τους από τους άλλους.

2. Αυτό σημαίνει **νομιμοποίηση της αδικίας**, διαιώνιση των **κοινωνικών ανισοτήτων** και συγχρόνως **επιβολή των ισχυρότερων**.

3. Με άλλα λόγια, καταστρατηγείται η ελευθερία των ατόμων και **καταργούνται θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα**.

4. Επιπλέον, η αναζήτηση αυτών των στερημένων δικαιωμάτων τους από τα άτομα οδηγεί σε συγκρούσεις και τονώνει **τα φαινόμενα βίας**.

5. Το παραπάνω σημαίνει σίγουρα μεγάλο κόστος και για τις κοινωνίες, αφού:
α. κλονίζεται η κοινωνική ομαλότητα και οπισθοδρομεί η πολιτισμική εξέλιξη και
β. υπονομεύονται οι σχέσεις των κρατών σε παγκόσμιο επίπεδο και η **διεθνής συνεργασία**.

Τρόποι Αντιμετώπισης του Ρατσισμού

1. Παροχή κατάλληλης **παιδείας** για:

- Ανάπτυξη αισθημάτων αλληλοσεβασμού, με την ανθρωπιστική παιδεία.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης, ώστε ο άνθρωπος να διαμορφώνει προσωπική γνώμη και να μην ετεροκαθορίζεται.
- Την αποδοχή του δικαιώματος στη διαφορά.
- Απομάκρυνση από τα στερεότυπα και τις προκαταλήψεις.
- Άμβλυνση των διαφορών με την ανάπτυξη διαλόγου.

2. Ενεργοποίηση των **πνευματικών ανθρώπων** για την καλλιέργεια του ανθρωπιστικού πνεύματος και της ιδέας της ισότητας των λαών.

3. Εφαρμογή των δημοκρατικών θεσμών και σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.	
4. Ανάπτυξη πνεύματος παγκοσμιότητας για ειρηνική και αρμονική συνύπαρξη των λαών.	
5. Διαμόρφωση πνεύματος εθνισμού κι όχι εθνικισμού.	
6. Απαλλαγή από φαινόμενα ξενοφοβίας .	
7. Τα ΜΜΕ:	• Να μη διογκώνουν τα γεγονότα. • Να μην καλλιεργούν πνεύμα ξενοφοβίας και ρατσισμού.
8. Πολιτιστική προσέγγιση των λαών, με ανταλλαγή εκδηλώσεων τέχνης και αθλητισμού.	
9. Οι διεθνείς οργανισμοί:	• Να μεριμνούν για την εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. • Να επιβάλλουν αυστηρές ποινές σε όσους τα παραβιάζουν. • Να διαδίδουν με κάθε τρόπο το σεβασμό στον άνθρωπο και τις αξίες του.
10. Παροχή κάθε είδους υλικής βοήθειας προς τους λαούς που καταπιέζονται από τον ρατσισμό.	

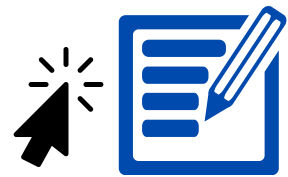

ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑ

α. Κυριολεξία

Η χρησιμοποίηση των λέξεων και των φράσεων **με τη βασική, την ακριβή σημασία τους.**

Π.χ. Κοιτάζει τον καθρέφτη.
Μπερδεμένο κουβάρι.

**ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ
ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

β. Μεταφορά

Σχήμα λόγου, κατά το οποίο ένα αντικείμενο ή μια αφηρημένη έννοια δεν εκφράζονται με το αντίστοιχο κυριολεκτικό τυπικό στοιχείο της γλώσσας, αλλά υποδηλώνονται με άλλη λέξη ή φράση, με την οποία έχουν ένα ή περισσότερα κοινά σημασιολογικά χαρακτηριστικά.

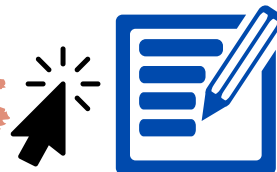
Π.χ. Καθρέφτης η θάλασσα.
Μπερδεμένα λόγια.

VIDEO ΜΑΘΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΕΥΘΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

α. Ευθείες ερωτήσεις

Οι κύριες προτάσεις με τις οποίες διατυπώνουμε μια ερώτηση λέγονται **ευθείες ερωτήσεις**. Στο γραπτό λόγο βάζουμε ερωτηματικό στο τέλος της ερώτησης.

VIDEO ΜΑΘΗΜΑ

1. Ερωτήσεις ολικής άγνοιας: Μια ερώτηση (ευθεία ή πλάγια) είναι ολικής άγνοιας, όταν αυτός που ρωτάει **αγνοεί όλο το περιεχόμενο της ερώτησης** και **περιμένει ως απάντηση μόνο ένα ναι ή ένα όχι** ή μια άλλη λέξη ή φράση με παρόμοια σημασία, π.χ. βέβαια, φυσικά, ασφαλώς, καθόλου κτλ.

Π.χ. Ευθεία: Θα έρθεις αύριο; (απάντηση: Ναι ή βέβαια).

Πλάγια: Ο Γιάννης ρώτησε αν θα έρθεις αύριο. (απάντηση: Ναι ή βέβαια).

Μια ερώτηση (ευθεία ή πλάγια) ολικής άγνοιας μπορεί να είναι διμελής, δηλαδή να αποτελείται από δύο ερωτηματικές προτάσεις που συνδέονται με το διαχωριστικό σύνδεσμο ή.

Π.χ. Ευθεία: Αστειεύεσαι ή μιλάς σοβαρά;

Πλάγια: Δεν ξέρω αν αστειεύεσαι ή αν μιλάς σοβαρά.

2. Ερωτήσεις μερικής άγνοιας: Μια ερώτηση (ευθεία ή πλάγια) είναι μερικής άγνοιας, όταν αυτός που ρωτάει **αγνοεί μόνο ένα μέρος του περιεχομένου της ερώτησης** και **περιμένει μια διασαφητική απάντηση** ως προς αυτό το μέρος της ερώτησης και γι' αυτό η απάντηση δίνεται με μια λέξη ή φράση που διασαφηνίζει αυτό το μέρος.

Π.χ. Ευθεία: Ποιος είναι ο διευθυντής σας; (απάντηση: Ο κ. Γεωργιάδης).

Πλάγια: Ρώτησε ποιος ήταν ο διευθυντής μας. (απάντηση: Ο κ. Γεωργιάδης).

β. Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις

Εξαρτώνται από	Εισάγονται με	Εκφέρονται με	Χρησιμοποιούνται ως
Ρήματα που σημαίνουν: Δείχνω Ερωτώ Θαυμάζω Απορώ Σκέφτομαι Εξετάζω Φροντίζω Αισθάνομαι Γνωρίζω Αμφιβάλλω	I.Ολικής άγνοιας: α. Με συνδέσμους: αν, γιατί, μήπως ... => απλές β. αν... ή (αν) => διμελείς II.Μερικής άγνοιας: Με ερωτηματικές αντωνυμίες (ποιος, πόσος, τι...) ή ερωτηματικά επιρρήματα (πού, πώς,πότε,πόσο...)	α. Οριστική β. Δυνητική οριστική γ. Υποτακτική απορηματική	α. Αντικείμενο β. Υποκείμενο απρόσωπων ρημάτων ή εκφράσεων γ.Επεξήγηση (κυρίως σε αντωνυμίες ουδετέρου γένους)
Π.χ. Ρωτώ αν φέρατε τα βιβλία σας. Αγνοούσαν ποιος ήταν ο ένοχος.			

ΕΥΘΥΣ ΚΑΙ ΠΛΑΓΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

➤ **Ευθύς λόγος** ονομάζεται ο λόγος που αποτελεί **άμεση και κατευθείαν διατύπωση της σκέψης μας ή της σκέψης άλλου προσώπου.** Επίσης ευθύς είναι ο λόγος που αποτελεί **επανάληψη χωρίς καμία αλλαγή των λόγων που είπε κάποιος, όπως ακριβώς ειπώθηκαν ή γράφτηκαν.** Στην περίπτωση αυτή τα λόγια που επαναλαμβάνονται αυτολεξεί μπαίνουν σε εισαγωγικά και αρχίζουν με κεφαλαίο γράμμα, αφού προταχθεί ένας τύπος ρημάτων (λέω, αισθάνομαι, γνωρίζω, ερωτώ, διατάζω...).

➤ **Πλάγιος λόγος** ονομάζεται ο λόγος κάποιου, όταν μεταδίδεται σε άλλον όχι απευθείας αυτολεξεί, αλλά εξαρτημένος από ένα ρήμα **λεκτικό, γνωστικό, αισθητικό, δοξαστικό - βουλευτικό, κελευστικό, προτρεπτικό, απαγορευτικό, ευχετικό - ερώτησης ή απορίας.**

Κατά τη μετατροπή ενός ευθέος λόγου σε πλάγιο:

α. Αλλάζει το **πρόσωπο** και ο **χρόνος** του ρήματος.

β. Αλλάζει το **είδος** και το **πρόσωπο** των **αντωνυμιών** (π.χ. μου => του, εσείς => αυτοί, σας => τους).

γ. Αλλάζουν τα **τοπικά** και **χρονικά επιρρήματα** (π.χ. εδώ => εκεί, τώρα => τότε, σήμερα => εκείνη τη μέρα, αύριο => την επόμενη μέρα).

δ. **Παραλείπονται** τα εισαγωγικά, το ερωτηματικό και η διπλή τελεία.

ΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΕΥΘΕΟΣ ΛΟΓΟΥ ΣΕ ΠΛΑΓΙΟ

Ευθύς λόγος	Πλάγιος λόγος	
Προτάσεις ευθέος λόγου	Ρήμα εξάρτησης	Μετατροπή
<u>1. Κύριες προτάσεις κρίσεως</u>	λεκτικό γνωστικό αισθητικό	ειδική πρόταση
Π.χ. Ευθύς λόγος: Είμαι θυμωμένος. Πλάγιος λόγος: Λέει ότι είναι θυμωμένος.		
<u>2. Κύριες προτάσεις επιθυμίας</u>	βουλητικό κελευστικό προτρεπτικό απαγορευτικό ευχετικό	βουλητική πρόταση
Π.χ. Ευθύς λόγος: Πέρασε αμέσως. Πλάγιος λόγος: Τον διέταξε να περάσει αμέσως.		
3. Κύριες ερωτηματικές προτάσεις (ευθείες ερωτήσεις)	δείξης, ερώτησης θαυμασμού, απορίας σκέψης, εξέτασης φροντίδας, αίσθησης γνώσης, αμφιβολίας	πλάγια ερωτηματική πρόταση (πλάγια ερώτηση)
Π.χ. Ευθύς λόγος: Γιατί έφυγες; Πλάγιος λόγος: Τον ρώτησε γιατί έφυγε.		

4.Δευτερεύουσες προτάσεις	οποιοδήποτε	Δευτερεύουσες προτάσεις
Π.χ. Ευθύς λόγος: Θα φύγω, αν πρέπει. Πλάγιος λόγος: Έλεγε ότι θα φύγει, αν πρέπει. Ευθύς λόγος: Ξέρεις τι κάνεις; Πλάγιος λόγος: Τον ρώτησε αν ξέρει τι κάνει.		

4

4

ΕΝΩΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ

Α. Ευρωπαϊκή Ένωση

Με τη συνθήκη του Μάαστριχτ η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, στην οποία η χώρα μας προσχώρησε το 1981, μετονομάστηκε σε Ευρωπαϊκή Ένωση, γιατί πέρα από τις στενές οικονομικές σχέσεις αναπτύχθηκαν πλέον και ισχυροί πολιτικοί και πολιτισμικοί δεσμοί μεταξύ των κρατών-μελών και θεσπίστηκαν κοινά όργανα λήψης αποφάσεων.

Τα οφέλη της Ενοποίησης

- 1.** Δημιουργία στενότερων σχέσεων συνεργασίας και αλληλεγγύης μεταξύ των λαών της Ευρώπης.
- 2.** Σύγκλιση των εθνικών οικονομιών μέσα απ' την ενίσχυση των ασθενέστερων κρατών-μελών και την εξασφάλιση κλίματος ευστάθειας και ευημερίας.
- 3.** Διαμόρφωση ενιαίου θεσμικού πλαισίου και δημιουργία κοινών θεσμικών οργάνων (Συμβούλιο των υπουργών, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο), που συμβάλλουν στην περαιτέρω προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των δημοκρατικών κατακτήσεων.
- 4.** Άσκηση κοινής εξωτερικής πολιτικής, προώθηση της ειρήνης και της ασφάλειας στην Ευρώπη και στον κόσμο.

Προβλήματα και κίνδυνοι της Ενοποίησης

- 1.** Προσπάθεια πολιτικής επιβολής των ισχυρών κρατών-μελών σε βάρος των αδύναμων.
- 2.** Έλλειψη συνοχής και αλληλεγγύης στην άσκηση της εξωτερικής κυρίως πολιτικής.
- 3.** Αύξηση της ανεργίας και των κοινωνικών προβλημάτων ως αποτέλεσμα της απουσίας φιλολαϊκού πολιτικού προσανατολισμού και της προσπάθειας για τη σύγκλιση των εθνικών οικονομιών με κάθε τίμημα.
- 4.** Διαστρέβλωση της ευρωπαϊκής ιστορίας με σκοπό τη διαμόρφωση μιας κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας.

Η χώρα μας:	<u>Η προσφορά της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση</u>
	1. Έθεσε τα θεμέλια για την ανάπτυξη του σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού. Πιο συγκεκριμένα, η πολιτισμική συμβολή των Ελλήνων συνίσταται: • Στη θεμελίωση του δημοκρατικού πολιτεύματος. • Στη διαμόρφωση των βασικών αρχών του ανθρωπισμού. • Στην κατάδειξη της αξίας της ελευθερίας. • Στην ανάπτυξη του ορθολογικού πνεύματος. • Στην καλλιέργεια των γραμμάτων και των τεχνών.
	2. Μπορεί να αποτελέσει γέφυρα επικοινωνίας ανάμεσα στην Ευρώπη και στην Ασία και την Αφρική.
	3. Μπορεί να συμβάλλει αποφασιστικά στην πρόοδο του ευρωπαϊκού πολιτισμού, αξιοποιώντας την πλούσια παράδοση και το σύγχρονο πνευματικό δυναμικό της.
	4. Μπορεί να αντισταθμίσει τον ψυχρό ορθολογισμό του δυτικοευρωπαϊκού πνεύματος με τον ανθρωπισμό, τον αυθορμητισμό και την αμεσότητα που προβάλλει η δική της πολιτισμική ταυτότητα.

B. Η νομισματική ένωση και η χρήση ενιαίου νομίσματος

Πλεονεκτήματα του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Νομίσματος

1. Οι οικονομίες των κρατών μελών μπορούν να λειτουργήσουν καλύτερα

χρησιμοποιώντας ένα κοινό νόμισμα.

2. Περισσότερο από ένα 70% των εμπορικών συναλλαγών των ευρωπαϊκών κρατών πραγματοποιείται εσωτερικά στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό το ποσοστό μπορεί να αυξηθεί με τη βοήθεια του κοινού νομίσματος.

3. Ως ισχυρό νόμισμα μπορεί να βοηθήσει στην περαιτέρω επιτάχυνση των ρυθμών ανάπτυξης της οικονομίας.

4. Υψηλότεροι ρυθμοί ανάπτυξης οδηγούν σε μείωση της ανεργίας και αύξηση του μέσου βιοτικού επιπέδου του πολίτη.

5. Θα εξαλειφθεί ο συναλλαγματικός κίνδυνος και οι περίοδοι αναταραχών από τις μεταβολές των εισοδημάτων μεταξύ των ευρωπαϊκών νομισμάτων.

6. Η σύγκλιση των επιτοκίων θα οδηγήσει στη μείωση του κόστους δανεισμού για τις επιχειρήσεις και τον πολίτη, καθώς και στην αύξηση των επενδύσεων.

7. Θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην ενοποίηση των ευρωπαϊκών χρηματιστηριακών αγορών, που με τη σειρά της αναμένεται να διευρύνει τόσο τις επενδυτικές επιλογές του ευρωπαίου πολίτη όσο και τις δυνατότητες άντλησης κεφαλαίων από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

8. Θα είναι ευκολότερο να συγκρίνουμε τις τιμές των καταναλωτικών προϊόντων στα κράτη μέλη της Οικονομικής Νομισματικής Ένωσης και να εντοπίζουμε που υπάρχουν καλύτερες τιμές.

9. Όταν κάποιος θα ταξιδεύει δε θα χρειάζεται να μετατρέπει τις δραχμές σε συνάλλαγμα και να πληρώνει προμήθειες στις τράπεζες.

10. Ο αυξημένος ανταγωνισμός των επιχειρήσεων στη διευρυμένη ευρωπαϊκή αγορά αναμένεται να οδηγήσει στη μείωση του κόστους παροχής διαφόρων υπηρεσιών καθώς και στη μείωση της τιμής των διαφόρων προϊόντων.

ΣΥΝΩΝΥΜΑ - ΑΝΤΙΘΕΤΑ - ΤΑΥΤΟΣΗΜΑ

α. Συνώνυμα

Λέξεις που η σημασία τους είναι παραπλήσια ή συγγενεύει σημασιολογικά.

Π.χ. αμοιβή, αποδοχές, αποζημίωση, μισθός, σύνταξη, επίδομα
παρόμοιος, παραπλήσιος, παρεμφερής
κάθισμα, καρέκλα, πολυθρόνα, σκαμνί
φέγγει, φωτίζει, χαράζει
σύστημα, τακτική, σχέδιο

**ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ
ΑΣΚΗΣΕΩΝ**

β. Αντίθετα

Λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία

Π.χ. αισιόδοξος ≠ απαισιόδοξος
υπεύθυνος ≠ ανεύθυνος
προσγειώνομαι ≠ απογειώνομαι
δύσπιστος ≠ εύπιστος
πλειοψηφία ≠ μειοψηφία

γ. Ταυτόσημα

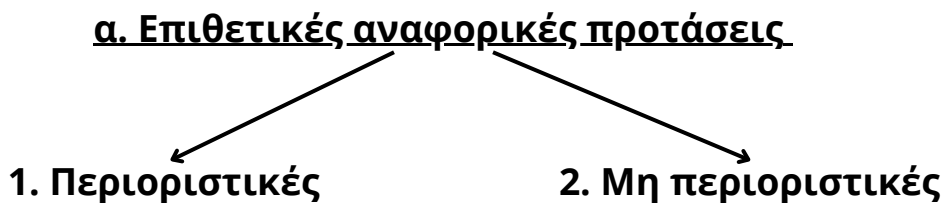
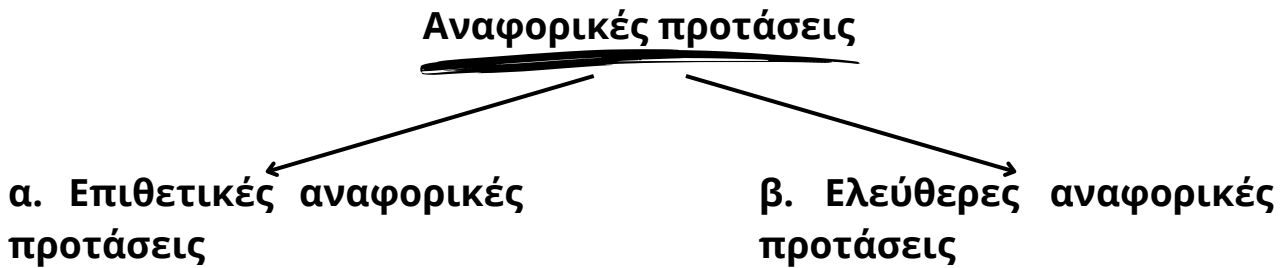
Λέξεις που είναι διαφορετικές, αλλά έχουν ακριβώς την ίδια σημασία.

Π.χ. σκεπή - στέγη
κασίκα - γίδα - αίγα
τριζόνι - γρύλος
είδηση - μαντάτο
αραποσίτι - καλαμπόκι

ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Οι αναφορικές προτάσεις που προσδιορίζουν **ουσιαστικά** ονομάζονται **επιθετικές αναφορικές προτάσεις**.

Οι επιθετικές αναφορικές προτάσεις εισάγονται είτε με τις αντωνυμίες **ο οποίος, η οποία, το οποίο** είτε με το αναφορικό συμπληρωματικό δείκτη **που**.

Οι αναφορικές προτάσεις που προσδιορίζουν ουσιαστικά διακρίνονται σε:

1. περιοριστικές και 2. μη περιοριστικές.

1. Οι περιοριστικές προτάσεις (δε χωρίζονται με κόμμα) περιέχουν μια πληροφορία που θεωρείται απαραίτητη για τη διάκριση και τον ακριβή προσδιορισμό του ουσιαστικού στο οποίο αναφέρονται.

Π.χ. Ο καθηγητής **που μας έκανε ιστορία** είναι πολύ καλός.

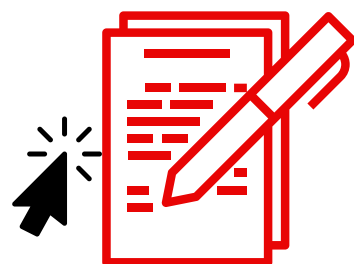
2. Οι μη περιοριστικές προτάσεις (χωρίζονται με κόμμα) δίνουν απλώς μια επιπλέον πληροφορία σχετικά με το ουσιαστικό στο οποίο αναφέρονται, η οποία όμως δεν είναι απαραίτητη για το ήδη επαρκώς προσδιοριζόμενο ουσιαστικό.

Π.χ. Ο καινούριος μας καθηγητής, **που σπούδασε στο Cambridge**, είναι πολύ καλός.

β. Ελεύθερες αναφορικές προτάσεις

1. Ονοματικές

2. Επιρρηματικές

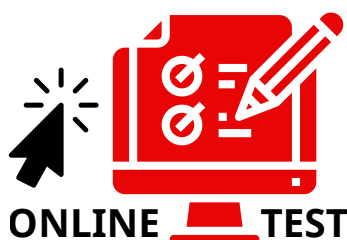
ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. Αναφορικές ονοματικές προτάσεις: προσδιορίζουν έναν ονοματικό όρο μιας άλλης πρότασης (συνήθως της κύριας).

Εισάγονται με	Χρησιμοποιούνται ως
αναφορικές αντωνυμίες: που, ο οποίος, η οποία, το οποίο, όποιος, όποια, όποιο, ό,τι, όσος, όση, όσο	α. Αντικείμενο π.χ. Έφαγαν ό,τι βρήκαν μπροστά τους. β. Υποκείμενο π.χ. Όποιος βιάζεται σκοντάφτει. γ. Κατηγορούμενο π.χ. Στην Ελλάδα είσαι ό,τι δηλώσεις.

2. Αναφορικές επιρρηματικές προτάσεις: προσδιορίζουν ένα επίρρημα ή έναν άλλο επιρρηματικό προσδιορισμό μιας πρότασης.

Εισάγονται με	Χρησιμεύουν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του:
αναφορικά επίρρηματα: που, όπου, οπουδήποτε, όποτε, οποτεδήποτε, όπως, καθώς (= όπως), ως (= όπως), σαν (= όπως), όσο, οσοδήποτε	α. Τόπου π.χ. Πήγαινε να καθίσεις όπου θέλεις εσύ. β. Χρόνου π.χ. Να έρθεις όποια ώρα θέλεις. γ. Τρόπου π.χ. Τακτοποίησε τα πράγματά σου όπως νομίζεις. δ. Ποσού π.χ. Όσο φώναζε εκείνος, τόσο γελούσαμε εμείς. ε. Συμφωνίας π.χ. Θ' αλλάξουμε τους ρόλους μας, όπως συμφωνήσαμε. στ. Εναντίωσης ή παραχώρησης π.χ. Δε θα πάθουμε τίποτε, όσο κι αν το θέλουν. ζ. Παρομοίωσης π.χ. Δούλευε σκληρά, σαν να ήταν δικό του μαγαζί.

5

5

ΕΙΡΗΝΗ - ΠΟΛΕΜΟΣ

A. Ειρήνη

Η **ειρήνη**, με την ευρεία έννοια του όρου, σημαίνει όχι μόνο την ανυπαρξία ένοπλων συγκρούσεων, αλλά και την ενεργό φιλία που προϋποθέτει συνεργασία των κρατών και κοινή προσπάθεια για τη δίκαιη διευθέτηση των διαφορών

Η ειρήνη αποτελεί πανανθρώπινο αίτημα, η πραγμάτωση του οποίου προσφέρει ένα πλήθος αγαθών και συμβάλλει αποφασιστικά στην πρόοδο. Πιο συγκεκριμένα:	Προσφορά της Ειρήνης
	1. Ο άνθρωπος, κινούμενος μέσα σ' ένα ειρηνικό κλίμα, αξιοποιεί τις έμφυτες κλίσεις του, προκόβει επαγγελματικά και γεύεται τη χαρά της κοινωνικής αποδοχής και καταξίωσης.
	2. Το πνεύμα, ελεύθερο να στραφεί προς υγιείς δραστηριότητες, ανοίγει ανύποπτους δρόμους στην ανθρώπινη διάνοια και στην προσπάθεια για πνευματική ολοκλήρωση .
	3. Η δυνατότητα προγραμματισμού των ατομικών ενεργειών και εκπόνησης σχεδίων για τη ζωή μέσα σ' ένα καθεστώς σχετικά προβλέψιμων εξελίξεων προσδίδει ασφάλεια στο άτομο και επιφέρει ψυχική γαλήνη .
	4. Η ηθική συγκρότηση της προσωπικότητας συνδέεται με τη βίωση καταστάσεων που δηλώνουν σεβασμό σε θεμελιώδεις ανθρώπινες αξίες (ομόνοια, φιλία κ.ά.).
	5. Η υλική ευημερία ατόμων και κοινωνιών προωθείται μέσα από οικονομικές δραστηριότητες που αφορούν ειρηνικούς σκοπούς (ανάπτυξη γεωργίας, εμπορίου, τουρισμού κ.λπ.).

6. Διευκολύνεται **η επικοινωνία λαών και πολιτισμών**, καθώς επίσης και η συνεργασία των κρατών για την **επίλυση** διεθνών **προβλημάτων** (καταστροφή φυσικού περιβάλλοντος, διεθνής τρομοκρατία κ.ά.).

7. **Η ομαλότητα των πολιτειακών και κοινωνικών θεσμών** διασφαλίζει την εύρυθμη λειτουργία της κρατικής μηχανής και κατ' επέκταση τα ατομικά δικαιώματα.

8. Γενικά, σε περιόδους ειρήνης **ανθούν τα γράμματα** και οι **τέχνες, προάγεται ο πολιτισμός**, αφού αφετηρία και απόληξη των περισσότερων διαδικασιών είναι ο άνθρωπος και η ευτυχία του.

Σ' έναν κόσμο που νοσεί το όραμα της ειρήνης καθίσταται ουτοπία, αφού απειλείται από πολλούς παράγοντες που σχετίζονται με τη φυσιογνωμία της σύγχρονης εποχής. Ειδικότερα:

Παράγοντες που καθιστούν την Ειρήνη επισφαλή

1. Η εκπαραθύρωση της λογικής και συνακόλουθα η κυριαρχία του παραλογισμού τροφοδοτούν ενέργειες που σκορπίζουν τον όλεθρο και τον αλληλοσπαραγμό.

2. Ο ηθικός ξεπεσμός επιτρέπει τα ομαδικά εγκλήματα και καθιστά τον άνθρωπο ικανό για την οποιαδήποτε θηριωδία και αποτρόπαιη πράξη.

3. Ο ανταγωνισμός των κρατών σε περιόδους ενεργειακής και ευρύτερα οικονομικής κρίσης ενδέχεται να πάρει τη μορφή εδαφικών διεκδικήσεων, με απώτερο στόχο **την εξυπηρέτηση οικονομικών συμφερόντων** (εκμετάλλευση πλουτοπαραγωγικών πηγών, νέες αγορές προώθησης προϊόντων κ.λπ.).

4. Οι πολεμικές βιομηχανίες και τα τεράστια συμφέροντα που υποκρύπτουν δρουν υπονομευτικά για την ειρήνη και συντηρούν την «ισορροπία του τρόμου».

5. Αιμοδιψείς πολιτικοί ηγέτες, αποβλέποντας στην ικανοποίηση των προσωπικών τους φιλοδοξιών ή στον αποπροσανατολισμό της κοινής γνώμης από εσωτερικά κοινωνικά προβλήματα, δε διστάζουν να εμπλακούν σε πόλεμο

6. Οι ιμπεριαλιστικές τάσεις ορισμένων χωρών αποκτούν λαϊκό έρεισμα, όταν ενισχύονται από την ψυχοκινητική δύναμη της **μισαλλοδοξίας, του φανατισμού και του εθνικισμού.**

7. Οι πρωτοφανείς **ανακατατάξεις** στην **παγκόσμια πολιτική σκηνή** (κατάρρευση καθεστώτων, διάλυση κρατών) προκαλούν σύγχυση και σε κάποιες περιπτώσεις συνδέονται με την **επεκτατική πολιτική** ορισμένων πρωτοεμφανιζόμενων κρατιδίων, που επιζητούν τον αναγκαίο για την ανάπτυξη τους ζωτικό χώρο.

Τρόποι αντιμετώπισης του αγαθού της Ειρήνης

- 1. Η έμφαση στις ανθρωπιστικές αξίες** επιτρέπει την εφαρμογή των αρχών της δικαιοσύνης, της ισότητας, της ευνομίας και της συναδέλφωσης των χωρών.
- 2. Οι δημοκρατικές διαφορές** θα πρέπει να επιλύονται με το **διάλογο** και όχι με τη δύναμη των όπλων.
- 3. Η ενεργώς συμμετοχή των πολιτών** σε **φιλειρηνικά κινήματα** μπορεί να λειτουργήσει ως μέσο πίεσης των εξουσιαστών και να ανατρέψει τις φιλοπόλεμες διαθέσεις τους.
- 4. Είναι ανάγκη να περιοριστούν οι πολεμικοί εξοπλισμοί** και να γίνει πραγματικότητα ο **πυρηνικός αφοπλισμός**.
- 5. Διεθνείς οργανισμοί,** όπως ο ΟΗΕ, επιβάλλεται να αναλάβουν **αποφασιστική δράση** για τον τερματισμό των εχθροπραξιών και την ειρηνική διευθέτηση των αντιθέσεων.
- 6. Οι πνευματικοί άνθρωποι** έχουν χρέος να **παραπέμπουν** μέσα από το έργο τους στην **ιδέα της ειρήνης**.
- 7. Τέλος, η ανάπτυξη των διεθνών σχέσεων σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο** (τέχνη, αθλητισμός κ.λπ.) μπορεί να συμβάλλει στον παραμερισμό των εθνικιστικών προκαταλήψεων, στην ανάπτυξη δεσμών φιλίας και κατ' επέκταση στην εδραίωση της ειρήνης.

B. Πόλεμος

Πόλεμος είναι η ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των κρατών ή οργανωμένων ομάδων μέσα στο ίδιο κράτος

Είδη του Πολέμου:	<u>α. Αμυντικοί:</u> Έχουν ως στόχο την προάσπιση μιας χώρας από τις επιθετικές βλέψεις ή διαθέσεις ενός άλλου κράτους.
	<u>β. Επιθετικοί ή ιμπεριαλιστικοί:</u> Πρόκειται για πολέμους που θέτουν ως στόχο την εξάπλωση ενός κράτους με την παράλληλη υποδούλωση άλλων εθνών.
	<u>γ. Εθνικοαπελευθερωτικοί:</u> Είναι οι πόλεμοι που κάνουν τα έθνη για την ελευθερία και την εθνική τους αυτοδιάθεση.
	<u>δ. Εμφύλιοι:</u> Είναι οι πόλεμοι που χωρίζουν ένα έθνος σε δύο ή περισσότερα αντίπαλα μέρη.

Αποτελέσματα του Πολέμου

1. Η εξαθλίωση του ανθρώπου.

2. Ο πόλεμος απανθρωποποιεί τον άνθρωπο.

3. Καταστρέφει ανεπανόρθωτα την ψυχική ισορροπία του ανθρώπου, δημιουργεί βαθιά και ανεπούλwτα ψυχικά τραύματα.

4. Ο πόλεμος αποδυναμώνει τις αξίες της ζωής, υποβαθμίζει τον παραδεκτό ηθικό κώδικα, δημιουργεί αιτίες και εστίες ανηθικότητας.

5. Στον υλικό τομέα:

I. Εξασθενεί την οικονομία ο πόλεμος, μια και όλοι οι παράγοντές της -γεωργία, εμπόριο, αλιεία, βιομηχανία, τουρισμός- υπολειτουργούν.

II. Αποδεκατίζει την ανθρωπότητα (βίαιοι θάνατοι, θάνατοι από επιδημίες και λιμούς ...).

III. Αφήνει πίσω του σακατεμένα κορμιά, ανήμπορους ανθρώπους, αρρώστους.

6. Στον κοινωνικό τομέα:

I. Ο πόλεμος εμποδίζει την ομαλή λειτουργία των πολιτειακών και όλων των κοινωνικών θεσμών (αναστέλλονται θεμελιακά άρθρα συνταγμάτων, δυσλειτουργούν όλες οι κρατικές υπηρεσίες).

II. Εμποδίζεται η επαφή και η επικοινωνία των λαών.

III. Χωρίζεται η γη σε στρατόπεδα συμμάχων και αντιπάλων.

IV. Καλλιεργείται κλίμα δυσπιστίας και μίσους ανάμεσα στους λαούς.

7. Στον πνευματικό τομέα:

I. Προκαλεί στασιμότητα και οπισθοδρόμηση του πολιτισμού.

II. Η παιδεία παραμελείται, ενώ ταυτόχρονα εμποδίζεται η ανάπτυξη των τεχνών, επιστημών.

Οι υπερασπιστές του Πολέμου

1. Υπήρξαν στοχαστές, που υποστήριξαν ότι ο πόλεμος αποτελεί το μοχλό της προόδου των ανθρώπινων κοινωνιών. Προωθεί την επινοητικότητα και τον ανταγωνισμό, αναμοχλεύει την πνευματική παθητικότητα, που αναπτύσσεται σε ειρηνικές περιόδους. Εξωθεί την ένταση της ανθρώπινης δραστηριότητας, προκαλεί την εμφάνιση νέων αντιλήψεων και νέων ιδεών και γίνεται ο συρμός, που

προωθεί τον πολιτισμό και τη δημιουργία. Έτσι ο **Hegel** υποστήριξε ότι ο πόλεμος είναι θετικός, αφού αποτελεί δημιουργική αφετηρία, σύνθεση δια της σύγκρουσης, πατέρας πάντων, όπως έλεγε και ο **Ηράκλειτος**. Ο **Νίτσε** είδε τον πόλεμο σαν έκφραση της μυστικής βούλησης για δύναμη, ενώ ο **N . Machiavelli** θεωρεί τον πόλεμο μέσο τεχνολογικής προόδου και πιστεύει ότι η Νίκη είναι η δικαίωσή του.

2. Οι **κοινωνικοί δαρβινιστές** αντιμετώπισαν τον πόλεμο σαν ένα νόμο της φύσης, που επιτρέπει στον ικανότερο ή στον ισχυρότερο να επιβιώσει. Αν η φύση ήταν απλά και μόνο ζήτημα ανταγωνισμού, το ίδιο θα έπρεπε να συμβαίνει και στην κοινωνία, όπου η νίκη στεφάνωνε εκείνη τη φυλή ή εκείνο το έθνος που μπορούσε να αποδείξει την ικανότητά του, να επιβιώσει, υποτάσσοντας τα άλλα.

3. Άλλοι πάλι στοχαστές είδαν τον πόλεμο σαν μια κατάσταση, που ταιριάζει στη φύση του ανθρώπου. Έτσι ο **Hobbes** τον θεωρεί ως «την κανονική κατάσταση στη ζωή των ανθρώπων», ο **K Lorenz** πιστεύει ότι η βίαιη επιθετικότητα συνυπάρχει με τον άνθρωπο και ζητά εξωτερίκευση, ενώ, τέλος, ο **Φρόυντ** αναγνωρίζει δύο κυρίαρχες δυνάμεις πάνω στον άνθρωπο, το ένστικτο της ζωής και το ένστικτο του θανάτου.

4. Τέλος «ο πόλεμος κρίνεται απαραίτητος και προτιμότερος» όπως λέει ο **Δημοσθένης**, «από μια επαίσχυντη ειρήνη». Αυτό βέβαια σε περιπτώσεις που οι λαοί αδικούνται ή υπονομεύονται ή κινδυνεύει η εθνική ανεξαρτησία.

Ποιοι λόγοι μπορούν σήμερα να οδηγήσουν στον Πόλεμο

1. Οικονομικοί λόγοι.

2. Ενεργειακοί λόγοι: Όλοι γνωρίζουν ότι η απρόσκοπτη οικονομική ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο, εξαρτάται από την ύπαρξη του πετρελαίου. Όταν κάποιες χώρες εκμεταλλευόμενες το υπέδαφός τους, προσπαθούν να επιβάλλουν τους δικούς τους όρους στις τιμές και στη διανομή του πετρελαίου, τότε είναι αναπόφευκτη η σύγκρουση.

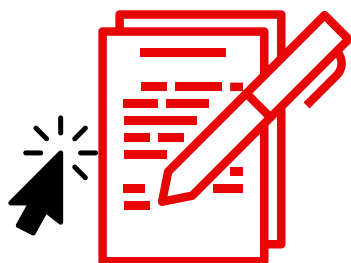
3. Ηθικοί λόγοι: Είναι εύλογο λαοί να ξεσηκώνονται, να εξεγείρονται, γιατί δεν τους δίνεται το δικαίωμα ύπαρξης, το δικαίωμα εθνικής αυτοδιάθεσης.

4. Οι ιμπεριαλιστικές βλέψεις των Μεγάλων Δυνάμεων: Όπως γράφει χαρακτηριστικά ο Machatma Gandhi: «Δεν θα μπορέσουμε να έχουμε μόνιμη ειρήνη παρά μόνο την μέρα που όλοι οι υπεύθυνοι, χωρίς καμιά επιφύλαξη και

ξέροντας καλά τι κάνουν, θα σταματήσουν να χρησιμοποιούν όσες μηχανές καταστροφής έχουν κάτω από τον έλεγχό τους».

5. Η έξαρση του εθνικισμού: Η έξαρση του εθνικισμού που παρατηρείται σήμερα, σε πολλά μέρη της γης, μπορεί να οδηγήσει σε καταστροφικά αποτελέσματα.

6. Η ανάπτυξη των εξοπλισμών: Τα περισσότερα κράτη στον κόσμο έχουν επιδοθεί σε μια φρενήρη προσπάθεια ανάπτυξης της πολεμικής τους βιομηχανίας. Το γεγονός αυτό κάνει ακόμη πιθανότερη μια παγκόσμια σύγκρουση με οδυνηρά φυσικά αποτελέσματα.

Ενότητα 5η - Γλώσσα Γ' Γυμνασίου - ΘΕΩΡΙΑ

ΤΕΛΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις:
τελικές και αιτιολογικές

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ
ΑΣΚΗΣΕΩΝ

1. Τελικές προτάσεις

Εισάγονται με	Εκφέρονται με	Χρησιμοποιούν ως
α. Τελικούς συνδέσμους: για να, να β. Τελικές εκφράσεις: με το σκοπό να, έτσι που να	α. Υποτακτική β. Οριστική παρατατικού (σκοπός ανεκπλήρωτος)	Επιρρηματικός προσδιορισμός του σκοπού
Π.χ. Δουλεύει πολύ, για να ζήσει τα παιδιά του. Ήταν πρόθυμος να με βοηθήσει.		

2. Αιτιολογικές προτάσεις

Εισάγονται με	Εκφέρονται με	Χρησιμοποιούν ως
α. Αιτιολογικούς συνδέσμους: γιατί, διότι, επειδή, αφού β. Αιτιολογικές εκφράσεις: που (=επειδή), καθώς, μια και, μια που, σαν...που, εφόσον κ.ά.	α. Οριστική β. Δυνητική οριστική γ. Πιθανολογική οριστική	Επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας
Π.χ. Ξάπλωσε νωρίς, επειδή ήταν κουρασμένος. Συγκινήθηκε που θα έβλεπε τους φίλους του.		

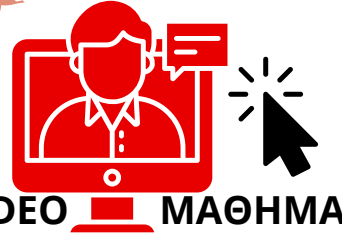

VIDEO ΜΑΘΗΜΑ 71

ΟΜΟΗΧΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΩΝΥΜΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Ομόηχες ή ομώνυμες

Λέξεις που ακούγονται όμοια αλλά έχουν διαφορετική σημασία.

Π.χ. η λύρα (το μουσικό όργανο) - η λίρα (το νόμισμα)
ο λοιμός (επιδημική αρρώστια) - ο λιμός (η πείνα)
κλείνω (το παράθυρο) - κλίνω (ένα ουσιαστικό)
η κλήση (της τροχαία) - η κλίση (του εδάφους)
η κενή (αίθουσα) - η καινή (Διαθήκη)

Ομόηχα γίνονται και από δύο ή περισσότερες λέξεις: με γάλα - μεγάλα, σ' άλλα - η σάλα.

Παρώνυμες

Λέξεις που μοιάζουν κάπως στην προφορά αλλά έχουν διαφορετική σημασία.

Τα παρώνυμα που διαφοροποιούνται στον τονισμό λέγονται **τονικά παρώνυμα**.

Π.χ. γέρος - γερός
χώρος - χορός
γέρνω - γερνώ
θόλος - θολός
νόμος - νομός

Τα παρώνυμα που διαφοροποιούνται ελαφρά στην προφορά λέγονται **φωνολογικά παρώνυμα**.

Π.χ. αχόρταγος - αχόρταστος
αμνηστία - αμνησία
αιρετός - αιρετικός
ονοματικός - ονομαστικός
προθετικός - προσθετικός

6

6

ΕΝΕΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ

Εθελοντισμός

Εθελοντισμός είναι η εκούσια και χωρίς αμοιβή προσφορά έργου, με κοινωνικά συνήθως χαρακτήρα.

Χαρακτηριστικά του Εθελοντή

α. Διακατέχεται από διάθεση προσφοράς προς το συνάνθρωπο. Παρέχει βοήθεια χωρίς να περιμένει υλική ανταμοιβή (ανιδιοτέλεια).

β. Χαρακτηρίζεται από υψηλή αίσθηση κοινωνικής ευθύνης, δείχνει έμπρακτα το ενδιαφέρον του στον πλησίον.

γ. Είναι πρόθυμος να στρατευθεί μαζί μ' άλλους, προκειμένου να επιτευχθούν κοινοί στόχοι και να εκπληρωθούν κοινωνικές ανάγκες.

δ. Συχνά υπερβαίνει τις εγωιστικές τάσεις που έχει ως άνθρωπος και καθώς συνεργάζεται, μεταβαίνει απ' το «εγώ» στο «εμείς». Εξάλλου, εθελοντής γίνεται αυτός που έχει συγκροτημένη πολιτικοκοινωνική συνείδηση κι αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως αναπόσπαστο κομμάτι μιας οργανωμένης κοινωνίας, που έχει ανάγκη από ενεργούς και συνειδητοποιημένους πολίτες, προκειμένου να διατηρήσει τη συνοχή της.

Είναι αναγκαία η ύπαρξη του Εθελοντισμού;

1. Η χώρα μας έχει μόνιμα την ανάγκη εθελοντικής εργασίας. Για παράδειγμα, έντονα είναι τα περιβαλλοντικά προβλήματα που θα μπορούσαν να περιοριστούν ή ν' αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα με την κοινή βοήθεια των πολιτών. Εξάλλου, διάφορες μη κυβερνητικές οργανώσεις καταβάλουν γενναία προσπάθεια για τη μη διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας και σίγουρα χρειάζονται βοηθούς.

2. Οι Γιατροί του Κόσμου προσμένουν την εθελοντική εργασία επιστημόνων, προκειμένου να παρέχουν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη σ' ανθρώπους της Ελλάδας ή του εξωτερικού που την έχουν ανάγκη και δε μπορούν να την απολαύσουν και η **Διεθνής Αμνηστία** έχει ανάγκη εθελοντών, για να προστατεύσει ανθρώπους που διώκονται σ' όλον τον κόσμο για τα πολιτικά τους φρονήματα. Επίσης, μάχεται, προκειμένου να ευαισθητοποιήσει την κοινή γνώμη για την κατάργηση παγκοσμίως της θανατικής ποινής.

3. Οι γενικότερες πολεμικές επιχειρήσεις των ημερών μας έχουν κατά καιρούς κλονίσει την παγκόσμια ειρήνη, η σταθερή οικοδόμηση της οποίας αποτελεί αίτημα όλου του πλανήτη.

4. Οι υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας (ορφανοτροφεία, γηροκομεία κ.ά.) αναζητούν αγωνιωδώς τη συνδρομή εθελοντών που θα προσφέρουν χείρα βοηθείας στους αναξιοπαθούντες.

5. Οι εθελοντές αιμοδότες και δωρητές οργάνων καλύπτουν θεμελιώδεις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας.

**Θετικές
συνέπειες του
Εθελοντισμού**

α. Ενδυναμώνονται οι κοινωνικοί δεσμοί μεταξύ των πολιτών, γεγονός που αποτελεί ζητούμενο για κάθε κοινωνία, προκειμένου να επιτευχθεί η ευρυθμία της, διαπλάθεται ισχυρή ανθρωπιστική συνείδηση κι αυξάνεται η ευαισθησία για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων προβλημάτων, πατάσσεται ο τυφλός εγωισμός κι ο αντικοινωνικός ωφελιμισμός.

β. Αποκτώνται νέα ενδιαφέροντα κι εμπειρίες ζωής, σε συλλογικό επίπεδο δημιουργούνται οι προϋποθέσεις κοινών στόχων κι ευνοείται η εθνική ομοψυχία, βελτιώνεται ο διεθνής ρόλος κι η γενικότερη φυσιογνωμία ενός λαού.

Προτάσεις υπέρ του Εθελοντισμού

Η ανάπτυξη του κινήματος εθελοντών συνιστά μια σύγχρονη αναγκαιότητα κι ως τέτοια πρέπει ν' αντιμετωπιστεί απ' τους επίσημους φορείς:

- 1.** Οι γονείς θα μπορούσαν να συμμετάσχουν σ' εθελοντικά προγράμματα, μετατρέπόμενοι σε πρότυπα για τα παιδιά τους.
- 2.** Επίσης, διάφορες οικογενειακές υποχρεώσεις θα ήταν δυνατό να εκτελεστούν με κοινή προσπάθεια, μ' αποτέλεσμα τα νεαρά μέλη να βιώνουν εντός του σπιτιού τους το συνεργατικό κλίμα κι αργότερα ως ενήλικες να συμπεριφέρονται ανάλογα
- 3.** Το σχολείο είναι δυνατό ν' αποτελέσει κοιτίδα για τη δημιουργία εθελοντικού πνεύματος στους μαθητές (π.χ. με τη συμμετοχή σε προγράμματα δεντροφύτευσης, καθαρισμού των ακτών κ.ά.).
- 4.** Η πολιτεία ως ενθαρρύνει τον εθελοντισμό με μια σειρά κινήτρων που θα ισχύουν ιδιαίτερα για τους νέους (π.χ. επιβράβευση απ' την πολιτική ηγεσία, προκειμένου να παροτρυνθούν για τη συνέχιση της πορείας τους).
- 5.** Επιπλέον, η εθελοντική δράση θα έπρεπε ν' αναγνωρίζεται επισήμως: θα μπορούσε, για παράδειγμα, να είναι ένα απ' τα κριτήρια επιλογής για την κάλυψη μιας θέσης εργασίας. Επιπροσθέτως, απ' αυτή θα ήταν δυνατό ν' απορρέουν κάποιες φορολογικές ελαφρύνσεις ή ειδικές άδειες για τους συμμετέχοντες. Ως εκ τούτου, η κάθε τοπική αρχή ή η πολιτεία έχουν χρέος να συγκροτήσουν κατάλληλους μηχανισμούς που θα οργανώνουν και θα εκπαιδεύουν τους εθελοντές, ώστε να είναι αποτελεσματική η προσπάθειά τους.
- 6.** Τα ΜΜΕ, η ισχύ των οποίων είναι δεδομένη κι ανυπέρβλητη, υποχρεούνται να προβάλουν τα επιτεύγματα των εθελοντών, προτρέποντας κι άλλους για συμμετοχή σε μια κοινωφελή διαδικασία.

Ενότητα 6η - Γλώσσα Γ' Γυμνασίου - ΘΕΩΡΙΑ

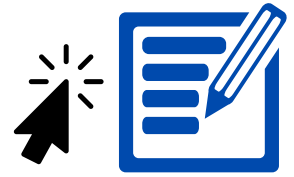

ΥΠΩΝΥΜΑ - ΟΡΙΣΜΟΣ

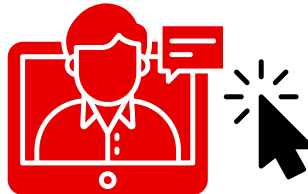
α. Υπώνυμα

Υπάρχουν λέξεις ή φράσεις των οποίων η σημασία συμπεριλαμβάνεται μέσα στην έννοια μιας άλλης λέξης ή φράσης.

Π.χ. Γιατρός - παιδίατρος.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

VIDEO ΜΑΘΗΜΑ

β. Ορισμός

α. Είναι η ακριβής και σαφής διατύπωση του νοήματος μιας λέξης, ο προσδιορισμός των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, των ιδιοτήτων, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην είναι δυνατή η σύγχυση της με άλλη.

β. Φιλοσοφία: Η διατύπωση που αποσκοπεί στο να αποδώσει την ουσία μιας έννοιας βασιζόμενη στο γένος στο οποίο αυτή υπάγεται και στην ειδοποιό διαφορά της από άλλες έννοιες που υπάγονται στο ίδιο γένος, π.χ. ο ορισμός του ανθρώπου: «ζώον λόγον έχον» περιλαμβάνει το γένος («ζώον») και την ειδοποιό διαφορά από τα άλλα ζώα («λόγον έχον»).

→ Ετυμολογία:

Η λέξη προέρχεται από το **ρήμα ορίζω** που σημαίνει βάζω όριο σε κάποιο πράγμα.

→ Κανόνες ορισμού:

- α.** Σαφήνεια - συντομία. Να μην περιέχει ο ορισμός ασάφειες και πλατειασμούς.
- β.** Αυτό που ορίζεται να είναι διαφορετικό από το οριζόμενο. Να μην ορίζεται δηλαδή το άγνωστο με το άγνωστο.
- γ.** Δεν πρέπει να ακολουθεί την κυκλική μορφή, δηλαδή δεν πρέπει να ορίζει την έννοια Α με την έννοια Β και πάλι την έννοια Β με την έννοια Α.
- δ.** Να μην επεκτείνεται περισσότερο απ' όσο χρειάζεται, αλλά ούτε και να περιορίζεται περισσότερο απ' όσο πρέπει.

→ Χρησιμότητα του ορισμού:

Όπως γράφει ο **Ε. Π. Παπανούτσος:** «Πολύ συχνά στην πρακτική ζωή αλλά και στις θεωρητικές συζητήσεις οι μεταξύ των ανθρώπων διενέξεις οφείλονται όχι στη διαφωνία τους απάνω σε ό,τι ονομάζουμε ουσία του ζητήματος, αλλά στις ασαφείς έννοιες και τις αόριστες εκφράσεις που μεταχειρίζονται όταν το αντιμετωπίζουν. Κάποτε μάλιστα οι ελαστικές έννοιες και οι αμφίβολες εκφράσεις αποτελούν επικίνδυνες παγίδες για τους απερίσκεπτους. Και η μια και η άλλη ανωμαλία θεραπεύεται με την ακριβή και σαφή διατύπωση του νοήματος των λέξεων-εννοιών. Αυτή τη μεγάλη υπηρεσία προσφέρει ο καλός ορισμός...».

ΧΡΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις:
χρονικές και υποθετικές

1. Χρονικές προτάσεις

Εισάγονται με

Εκφέρονται με

Χρησιμοποιούν ως

α. Χρονικούς συνδέσμους: **όταν, σαν, ενώ, καθώς, αφού, αφότου, πριν (πριν να), μόλις, προτού, ώσπου, ωσότου, όσο που, όποτε**
β. Χρονικές εκφράσεις: **όσο που να, έως ότου να, κάθε που, εκεί που, όσο, εφόσον, και (= όταν) κ.ά.**

α. Οριστική
β. Δυνητική οριστική (παρόν, παρελθόν)
γ. Υποτακτική
δ. Οριστική μέλλοντα (για το μέλλον)

Επιρρηματικός προσδιορισμός του **χρόνου**

Π.χ. **Όταν πήρε το δίπλωμά του, διορίστηκε.**
Θα σε περιμένω, ώσπου να νυχτώσει.

2. Υποθετικές προτάσεις

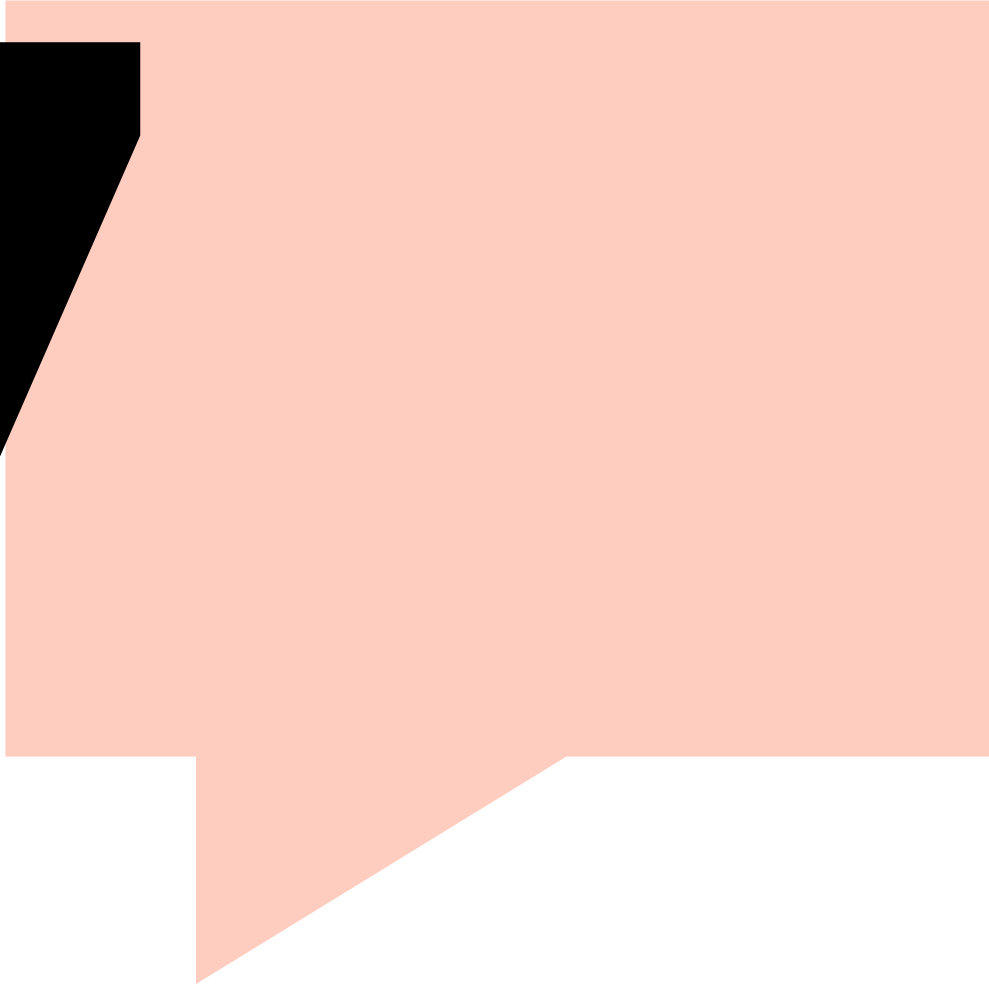
Εισάγονται με	Εκφέρονται με	Χρησιμοποιούν ως
α. Υποθετικό σύνδεσμο: αν (εάν) β. Υποθετικές εκφράσεις: εκτός εάν, με τον όρο ότι (να) γ. Άλλους συνδέσμους με υποθετική σημασία: σαν, άμα, καθώς, να (μην)	α. Οριστική (για παρόν ή μέλλον) β. Υποτακτική (για το μέλλον)	Επιρρηματικός προσδιορισμός της προϋπόθεσης
Π.χ. Αν μου γράψει θα πάρει απάντηση. Άμα ρωτήσεις, θα σου πουν.		

 Η υποθετική πρόταση λέγεται **υπόθεση** και η πρόταση που προσδιορίζεται απ' αυτή **απόδοση**. Η υπόθεση και η απόδοση μαζί λέγονται **υποθετικός λόγος**.

7

ΤΕΧΝΗ: ΜΙΑ ΓΛΩΣΣΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ, ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΕΠΟΧΕΣ

Τέχνη

Τέχνη είναι η ικανότητα του ανθρώπου να αποκρυσταλλώνει τα συναισθήματά του σε διάφορες καλλιτεχνικές μορφές. Είναι η εσωτερική του ανάγκη να αποκαλύπτει το ωραίο, να εξευγενίζει τη ζωή του, να εξωτερικεύει τις ιδέες του, να εκφράζει τον εαυτό του και την εποχή του. Η Τέχνη εκφράζει τις ανάγκες κάθε εποχής, γι' αυτό και κάθε φορά διαφοροποιείται. Πάντοτε συγκινούσε και θα συγκινεί σε οποιαδήποτε εποχή εκφράζεται ή εκδηλώνεται κάθε ψυχή, γιατί στοχεύει στον συναισθηματικό κόσμο των ανθρώπων και στέλνει διάφορα μηνύματα ευχάριστα ή δυσάρεστα, ελπιδοφόρα ή απαισιόδοξα για τη ζωή του και διαμορφώνει προσωπικότητες.

Μορφές Τέχνης:

Λογοτεχνία (ποίηση, πεζογραφία), ζωγραφική, μουσική, γλυπτική, αρχιτεκτονική, χορός, κινηματογράφος, θέατρο.

Η μορφή της Τέχνης αυτής είναι σύνθετη και συναποτελείται από το σύνολο των άλλων μορφών της Τέχνης σε ανάλογο επιμερισμό επίδρασης. Το θέατρο είναι μια μορφή Τέχνης με την οποία ο άνθρωπος εκφράζεται χωροχρονικά.

Αποστολή ή σκοπός της Τέχνης στρατευμένης ή αστράτευτης είναι

1. Να γεννήσει την αισθητική συγκίνηση.

2. Να απεικονίσει το αισθητικό ωραίο και να εκφράσει τον εσωτερικό κόσμο του καλλιτέχνη.

3. Να εξυψώσει τον άνθρωπο.

4. Να μορφώσει τον άνθρωπο και να τον λυτρώσει εσωτερικά.

5. Να απομακρύνει τον άνθρωπο από την πεζότητα της καθημερινής ζωής.

6. Να μορφώσει τον άνθρωπο και να τον λυτρώσει από τα ένστικτα και τα πάθη του.

7. Και μέσω των προβαλλόμενων αξιών «να τον ηθικοποιήσει».

Σκοπός της Τέχνης είναι να εκφράζει ιδεολογικά και συναισθηματικά όλες τις πτυχές της ζωής -να καθοδηγεί την κοινωνία ιδεολογικά και ηθικά- να δίνει παραδείγματα ή πρότυπα για αποφυγή ή μίμηση.

Ο ρόλος του αληθινού καλλιτέχνη είναι

- 1.** Να δημιουργεί έργα που να προκαλούν αισθητική απόλαυση.
- 2.** Να παραμερίζει το πρόσκαιρο και να συλλαμβάνει το αιώνιο.
- 3.** Να κινείται ελεύθερα, να συλλαμβάνει την ιδέα και να μορφοποιεί την ύλη.
- 4.** Να γεφυρώνει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον («όταν σβήνεις ένα κομμάτι από το παρελθόν είναι σα να σβήνεις ένα κομμάτι από το μέλλον» Γ. Σεφέρης).
- 5.** Να εκφράζει την αποχή του με τη οποία άμεσα συνδέεται.
- 6.** Να εκφράζει την επιθυμία του ανθρώπου για ελεύθερη δημιουργία.
- 7.** Να περιφρονεί το καθιερωμένο και να αρνείται το συμβιβασμό.
- 8.** Να εκφράζει την αντιφατικότητα και τον προβληματισμό της εποχής.
- 9.** Να προβληματίζει, να ενεργοποιεί και να κάνει ρεαλιστή τον σύγχρονο άνθρωπο.
- 10.** Να εκφράζει το άγχος, την αγωνία και τον παλμό της εποχής του.
- 11.** «Να γίνεται ο σειсмоγράφος κάθε κοινωνικής μεταβολής».
- 12.** Να γίνεται πομπός και δέκτης των μηνυμάτων της ανθρώπινης ζωής.
- 13.** Να ακολουθεί ό,τι αφορά το ρόλο ενός πνευματικού ηγέτη.

Προσφορά της Τέχνης στην κοινή γνώμη

- 1.** Η Τέχνη εξυψώνει τον άνθρωπο και τον βγάζει από τα στενά όρια της ατομικής του ζωής και του ανοίγει νέους ορίζοντες για να δει τον κόσμο και πιο πλατιά και περισσότερο σφαιρικά.
- 2.** Δίνει τη δυνατότητα για την κατανόηση ή την υπερνίκηση δυσάρεστων και δύσκολων καταστάσεων.
- 3.** Διδάσκει προβάλλοντας ορισμένα πρότυπα.
- 4.** Η Τέχνη συμβάλλει στη συναδέλφωση ατόμων και λαών, στην καλύτερη επικοινωνία τους, γιατί η Τέχνη δεν έχει όρια και επηρεάζει το ίδιο κάθε ψυχή ανεξάρτητα από φυλή, χρώμα, τάξη ή θρησκεία.
- 5.** Οδηγεί στη δράση, εμψυχώνει και βοηθά στην επιτυχία και στην προκοπή και αποτρέπει από τα λάθη του παρελθόντος.
- 6.** Η Τέχνη λειτουργεί αισθητικά και όλοι οι άνθρωποι έχουν την αίσθηση του ωραίου και ικανοποιούνται με τις αισθήσεις του, απολαμβάνοντας όλα τα είδη της Τέχνης.
- 7.** Η μορφωτική αξία της Τέχνης είναι δεδομένη και αναμφισβήτητη γιατί διαπλάθει χαρακτήρες.
- 8.** Οι ιδέες του καλλιτέχνη που εκφράζονται μέσα από την Τέχνη διαδίδονται και γίνονται κτήμα πολλών ανθρώπων, έτσι πλουτίζεται ο πολιτισμός με καινούργια στοιχεία.
- 9.** Το κοινωνικό επίπεδο γίνεται ανώτερο και η συμβίωση πιο άνετη, γιατί η Τέχνη συμβάλλει στην ανθρώπινη επικοινωνία.

Τι διαφέρει η σύγχρονη Τέχνη από τη Τέχνη του παρελθόντος:

Το ιδεώδες της Τέχνης ποικίλλει στις διάφορες εποχές. Έτσι, έχουμε στην αρχαιότητα την επικράτηση του επικού και τραγικού στοιχείου. Στον Μεσαίωνα έχουμε την επικράτηση του θρησκευτικού στοιχείου και στην Αναγέννηση έχουμε την επικράτηση του κοσμικού στοιχείου. Το ιδεώδες, όμως, της σύγχρονης Τέχνης δεν έχει καμία σχέση με τα ιδεώδη των άλλων εποχών. **Τα χαρακτηριστικά του ιδεώδους της σύγχρονης Τέχνης είναι τα εξής:**

- 1.** Περιφρονεί τα καθιερωμένα σχήματα.
- 2.** Εκφράζει την αντιφατικότητα, την πολλαπλότητα και την ταχύτητα της εποχής μας.
- 3.** Σε πολλούς δεν είναι ευχάριστη.
- 4.** Χτυπάει την υποκρισία, τη σεμνοτυφία με χυδαίες λέξεις και εκφράσεις.
- 5.** Εκφράζεται ρεαλιστικά προκειμένου να πει την αλήθεια.
- 6.** Στιγματίζει τα ταμπού, τις προλήψεις, τις προκαταλήψεις και τις δεισιδαιμονίες και αμφισβητεί τις αυθεντίες.
- 7.** Σφυγμομετρεί τον παλμό της εποχής μας.
- 8.** Εκφράζει το άγχος, την αγωνία και τον προβληματισμό της σύγχρονης ζωής.
- 9.** Στρέφεται ενάντια στην παραδοσιακή ηθική.
- 10.** Ξεκουράζει τον άνθρωπο με τη λιτότητά της από τα καθημερινά πιεστικά προβλήματά του.

Σχέσεις και διαφορές στρατευμένης Τέχνης και αστράτευτης Τέχνης:

Η μεγάλη πλειοψηφία των έργων Τέχνης εκφράζει τις γενικές τάσεις της εποχής που τα δημιουργεί. Έτσι, κοινωνικά, πολιτικά, εθνικά ή θρησκευτικά γεγονότα γίνονται συχνά ερεθίσματα που εμπνέουν τον καλλιτέχνη και τον ωθούν στη δημιουργία. Δεν είναι παράξενο το φαινόμενο να λατρεύεται ένας καλλιτέχνης ανάλογα με το πόσο κοινωνικοποιεί, πολιτικοποιεί, θρησκευτικοποιεί ή εθνικοποιεί το έργο του. Τότε πολλοί μιλούν για στράτευση και πιστεύουν ότι εφόσον η Θεολογία, οι πολιτικές πεποιθήσεις, οι εθνικοί πόθοι υπηρετούνται από την Τέχνη, αυτή η Τέχνη δε μπορεί να είναι καθαρή, επομένως δεν είναι υψηλής ποιότητας. Οι θιασώτες της «στρατευμένης Τέχνης» αντίθετα πιστεύουν πως κάθε εκδήλωση της Τέχνης που δεν αγγίζει τη ζωή και τα προβλήματά της είναι άχρηστη και πως το σύνθημα «η Τέχνη για την Τέχνη είναι τουλάχιστον σκοταδιστικό». Αντίθετα σήμερα οι περισσότεροι από τους κατήγορους της στρατευμένης λεγόμενης Τέχνης τη θεωρούν επίκαιρη, εμπορική και δημαγωγική χωρίς να πολυξετάσουν, αν εκπληρώνει ίσως και κάποιους βαθύτερους σκοπούς, ενώ οι θιασώτες της αστράτευτης Τέχνης κατηγορούνται συχνά για εγωκεντρισμό, ελιτισμό ή έλλειψη ρεαλισμού. Καλό θα ήταν, λοιπόν, να παύσουμε τη χρήση των όρων στρατευμένη ή αστράτευτη που μειώνουν συχνά την ίδια την Τέχνη, αν δεν την αφανίζουν κιόλας και να μιλάμε για Τέχνη άξια ή ανάξια.

Γενική εκτίμηση και θεώρηση της έννοιας Τέχνη:

Για να ζήσει αρμονικά ο άνθρωπος και για να αισθανθεί το μεγαλείο της ζωής, πρέπει να κατανοήσει ότι η Τέχνη «παίζει» σημαντικό ρόλο για να μπορεί να εκφράσει με πολλούς τρόπους όλο το μεγαλείο της. Η Τέχνη μπορεί να μην είναι αναγκαία για την επιβίωση του ανθρώπου, αλλά, όμως, είναι απαραίτητη για την ποιότητα επιβίωσης. Σαν απόδειξη αυτής της άποψης αναφέρουμε τη γνώμη του **Μπρεχτ** που τονίζει ότι «όλες οι Τέχνες συμβάλλουν στην πιο μεγάλη απ' όλες στην Τέχνη της ζωής». Μέσα απ' αυτή την άποψη του συγγραφέα διαπιστώνουμε το μέγεθος της προσφοράς, της Τέχνης στην ανθρώπινη ζωή.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις:
αποτελεσματικές και εναντιωματικές

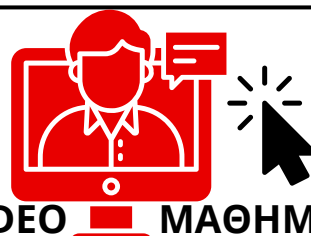

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ
ΑΣΚΗΣΕΩΝ

1. Συμπερασματικές ή αποτελεσματικές προτάσεις

Εισάγονται με	Εκφέρονται με	Χρησιμοποιούν ως
α. Συμπερασματικούς συνδέσμους: ώστε, που (= ώστε) β. Συμπερασματικές εκφράσεις: ώστε να, που να, για να, έτσι που (να)	α. Οριστική β. Δυνητική οριστική γ. Πιθανολογική οριστική δ. Υποτακτική	Επιρρηματικός προσδιορισμός του συμπεράσματος ή αποτελέσματος

Π.χ. Είναι τόσο καλός δάσκαλος, **ώστε οι μαθητές κρέμονται από τα χείλη του.**
Πέρασε τόσο ωραία, **που θα πήγαινε πάλι.**

2. Εναντιωματικές ή παραχωρητικές ή ενδοτικές προτάσεις

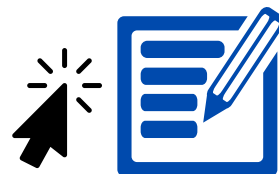
Εισάγονται με	Εκφέρονται με	Χρησιμοποιούνται ως
α. Εναντιωματικούς / αντιθετικούς συνδέσμους: αν και, ενώ, μολονότι, και αν β. Εναντιωματικές / αντιθετικές εκφράσεις: μόλο που, μόνο που, και που, που, και ας, ας	α. Οριστική β. Υποτακτική	Επιρρηματικός προσδιορισμός της εναντίωσης ή παραχώρησης
Π.χ. Αν και έτρεξα γρήγορα, δεν πρόλαβα. Πήγα, μόλο που δεν ήθελα καθόλου.		

Ενότητα 7η - Γλώσσα Γ' Γυμνασίου - ΘΕΩΡΙΑ

ΜΕΤΩΝΥΜΙΑ

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Μετωνυμία

Ονομάζεται η χρησιμοποίηση μιας άλλης λέξης / ονόματος αντί της λέξης με την αρχική της σημασία.

Στη μετωνυμία χρησιμοποιείται

α. Το όνομα του δημιουργού αντί για τη λέξη που φανερώνει το δημιούργημά του.

Π.χ. Διαβάζω Ελύτη (= τα ποιήματα του Ελύτη).

β. Το όνομα του εφευρέτη αντί για τη λέξη που φανερώνει την εφεύρεσή του.
Π.χ. Συνεννοούνται με το Μαρκόνι (= με τον ασύρματο τηλέγραφο, που εφευρέτης του ήταν ο Μαρκόνι).

γ. Αυτό που περιέχει κάτι αντί για το περιεχόμενό του και αντίστροφα.
Π.χ. Χειροκροτούσε όλο το θέατρο (= οι θεατές).

δ. Το αφηρημένο αντί για το συγκεκριμένο και αντίστροφα.
Π.χ. Τα νιάτα (= οι νέοι) πιστεύουν ότι ο κόσμος είναι δικός τους.

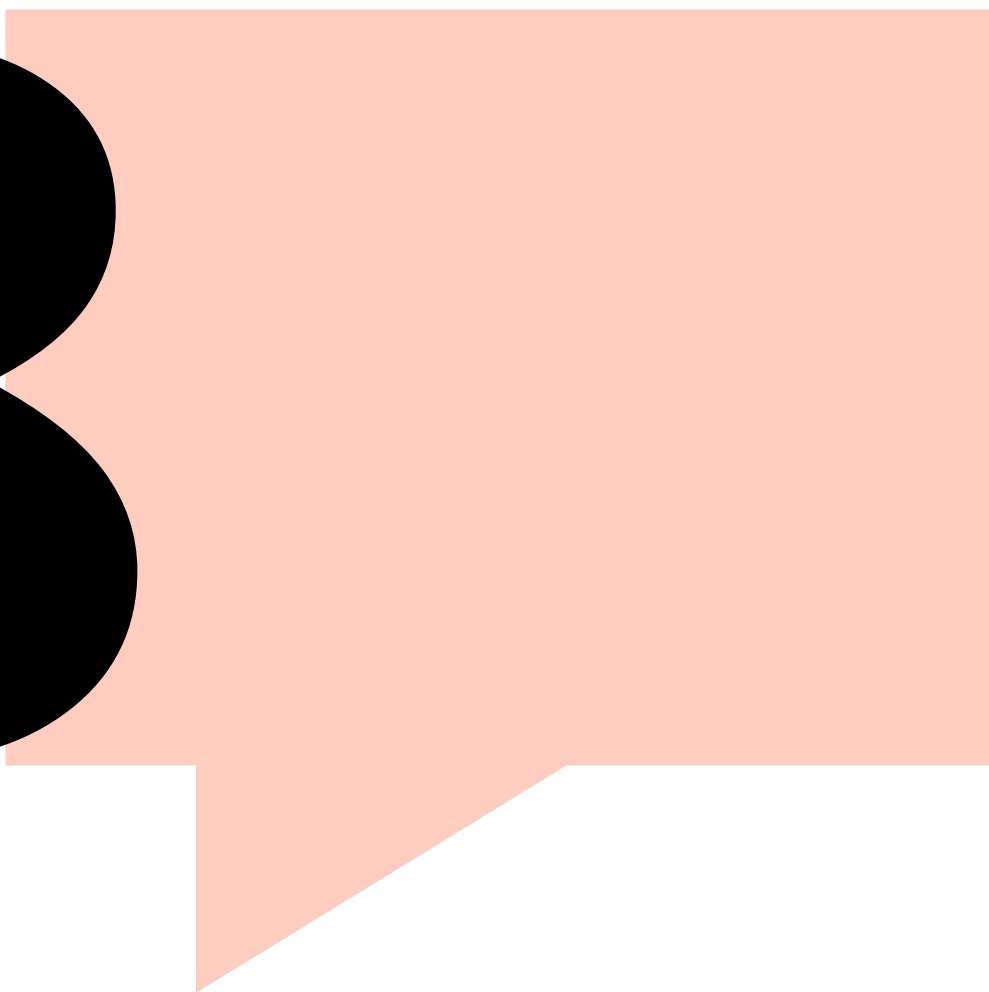
VIDEO ΜΑΘΗΜΑ

ONLINE TEST

8

8

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

ΘΕΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Πληροφορική

Θετικά στοιχεία - Α. Στην εκπαίδευση:

1. Η ηλεκτρονική τεχνολογία χρησιμοποιείται με τρεις, κυρίως τρόπους:

- Για την **επεξεργασία κειμένου**, που επιτρέπει στους μαθητές να πειραματίζονται με γράμματα και λέξεις, να γράφουν ελεύθερα και να αναπτύσσουν τις ιδέες τους. Έτσι, βελτιώνουν τις ορθογραφικές και εκφραστικές αδυναμίες τους, κατακτούν τη σημασία των λέξεων σ' ένα ευρύτερο κείμενο με μία διαδικασία ευχάριστη και ενδιαφέρουσα.
- Για την **κατασκευή προγραμμάτων με τον Η/Υ**, που δίνει στο μαθητή τη δυνατότητα να προσεγγίσει και να επεξεργαστεί σύνθετες πληροφορίες με ποικίλους συνδυασμούς, να αναπτύξει την αφαιρετική του ικανότητα με νέους ελκυστικούς τρόπους.
- Για τη **διδασκαλία σχολικών μαθημάτων** που παρέχει στο νέο τη δυνατότητα να αποκτήσει νέες γνώσεις ή να ασκήσει τις ήδη υπάρχουσες και να εμπεδώσει δυσνόητες επιστημονικές θεωρίες. Παράλληλα, ο δάσκαλος μπορεί να παρακολουθεί διεξοδικά την πορεία και την πρόοδο του μαθητή.

2. Οι Η/Υ μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ουσιαστική διαχείριση της σχολικής ζωής και της επικοινωνίας του σχολείου με άλλα σχολικά περιβάλλοντα αλλά και τον κόσμο εκτός σχολείου.

3. Μέσω του Η/Υ ο μαθητής μπορεί να εισχωρήσει σε μεγάλες βιβλιοθήκες, να αντλήσει πληροφορίες, να μελετήσει άρθρα, να έχει πρόσβαση στη διεθνή βιβλιογραφία.

4. Οι Η/Υ, λειτουργώντας ως εποπτικό μέσο, περιορίζουν τη μηχανιστική μάθηση, την αποστήθιση.

Β. Στον επαγγελματικό / εργασιακό χώρο:

- 1.** Εμφάνιση νέων επαγγελματιών (χειριστές Η/Υ, προγραμματιστές, αναλυτές κ.ά.).
- 2.** Δημιουργία νέας αγοράς εργασίας και προσφοράς υπηρεσιών με ποιοτική απόδοση.
- 3.** Οι μικροϋπολογιστές έδωσαν το δικαίωμα για εργασία σε άτομα με ειδικές ανάγκες (τηλεργασία).

Γ. Στην οικονομία:

- 1.** Καλύτερη οργάνωση των συναλλαγών. Ελάττωση χρόνου, κατάργηση του εμποδίου των γεωγραφικών αποστάσεων.
- 2.** Βελτίωση παραγωγικότητας (ποσοτική, ποιοτική).
- 3.** Γενικότερα, αναβάθμιση παρεχόμενων υπηρεσιών στη δημόσια διοίκηση και στις ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Δ. Στην επιστήμη:

- 1.** Οι ερευνητές - επιστήμονες χρησιμοποιούν τους Η/Υ, για να θεμελιώνουν και τεκμηριώνουν τα επιστημονικά τους συμπεράσματα.
- 2.** Η πρόσβαση στα τηλεοπτικά δίκτυα ευνοεί την επικοινωνία και ανταλλαγή πληροφοριών.
- 3.** Διεύρυνση των ορίων της επιστημονικής έρευνας.
- 4.** Η πρόγνωση του καιρού, η εξερεύνηση του διαστήματος, η ενδοσκόπηση του μικρόκοσμου του κυττάρου και η προσομοίωση πολύπλοκων γεγονότων αύξησε τα όρια των ανθρώπινων δυνατοτήτων.
- 5.** Αξιοποίηση τους στη διαγνωστική και προληπτική ιατρική (τηλεϊατρική).

Ε. Στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου / στην επικοινωνία:

1. Μέσω του διαδικτύου (internet) διευκολύνεται η επικοινωνία του ατόμου με άλλους λαούς και πολιτισμούς.

2. Ενημέρωση για την τέχνη (κινηματογράφος, μουσική κ.ά.).

3. Ανάγνωση εφημερίδων (διαδίκτυο).

4. Ηλεκτρονικά παιχνίδια, μία ελκυστική μορφή ψυχαγωγίας και άσκησης του πνεύματος.

**Κίνδυνοι
από τη χρήση των
ηλεκτρονικών
υπολογιστών:**

1. Η χρήση των υπολογιστών σε ευρεία κλίμακα στους χώρους της βιομηχανίας, του εμπορίου, της δημόσιας διοίκησης είχε ως συνέπεια τη μαζική μείωση θέσεων εργασίας.

2. Η διείσδυση της πληροφορικής σ' όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας έκανε εύκολη την πρόσβαση και διαχείριση πληροφοριών που αφορούν την ιδιωτική ζωή του ατόμου. Ακόμη και συστήματα υψηλής ασφάλειας είναι δυνατό να απασφαλιστούν και να διαρρεύσουν πληροφορίες προσωπικής φύσης.

3. Περιστέλλεται η κοινωνικότητα του ατόμου από τη δυνατότητα που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες πληροφόρησης και η τηλεματική για τηλεργασία, τηλεεκπαίδευση, τηλεξυπηρέτηση. Εγκλωβισμός σε μία εικονική πραγματικότητα.

4. Αρνητική επίδραση στη γλώσσα:

- Καθιέρωση συνθηματικού λόγου.
- Συρρίκνωση λόγου, εξαιτίας των γλωσσών προγραμματισμού (BASIC κ.λπ.).

5. Εθισμός του ατόμου στην ευκολία, στην άνεση, στη μείωση της ενεργητικότητας και της προσωπικής έρευνας.

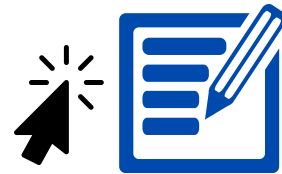
6. Η χρησιμοποίηση του Η/Υ ως μέσου ψυχαγωγίας μπορεί να καλλιεργήσει την εσωστρέφεια και να διευρύνει την εξάρτησή του από το τεχνολογικό μέσο.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Περίληψη ονομάζουμε τη διασκευή ενός κειμένου με **συνοπτικό και περιεκτικό τρόπο**. Είναι ένα νέο κείμενο, μια νέα προσωπική δημιουργία που αποδίδει μετασχηματιστικά και με σαφήνεια το αρχικό κείμενο. Η περίληψη δεν έχει την προχειρότητα των σημειώσεων, αλλά είναι **ένα κείμενο αυστηρά δομημένο, αναγνώσιμο από τρίτους, πυκνογραμμένο**.

Η έκταση κάθε περίληψης διαφοροποιείται ανάλογα με τις απαιτήσεις του κειμένου. Μια καλή περίληψη θα πρέπει να είναι περίπου **το 1/3 του αρχικού κειμένου**.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ
ΑΣΚΗΣΕΩΝ

→ **Η περίληψη προϋποθέτει:**

- α.** Κράτημα σημειώσεων με λογικό ειρμό.
- β.** Μετασχηματισμό σημειώσεων σε διάγραμμα.
- γ.** Ανάπτυξη σχεδιάσματος σε συνεχή και πυκνωμένο λόγο.

Μέθοδος δημιουργίας της περίληψης

- 1.** Διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο και προσπαθούμε να το κατανοήσουμε.
- 2.** Διαβάζουμε για δεύτερη φορά το κείμενο και προσπαθούμε να προσδιορίσουμε το είδος του λόγου (π.χ. συνέντευξη, άρθρο, δοκίμιο, έρευνα, επιστημονική μελέτη κ.λπ.) και να εμβαθύνουμε διακρίνοντας το ουσιώδες από το επουσιώδες, τις βασικές ιδέες από τα παραδείγματα και τις επαναλήψεις. Επισημαίνουμε διαρθρωτικές λέξεις ή όρους κλειδιά.
- 3.** Απομονώνουμε τις παραγράφους και εξετάζουμε κάθε παράγραφο χωριστά. Προσπαθούμε να εντοπίσουμε το περιεχόμενο της κάθε παραγράφου και τη βασική της ιδέα. Διαχωρίζουμε κάθε παράγραφο με βάση τα κύρια μέρη της: θεματική πρόταση, λεπτομέρειες και κατακλείδα.
- 4.** Βρίσκουμε από έναν πλαγιότιτλο για κάθε παράγραφο, αν δεν υπάρχει θεματική πρόταση.
- 5.** Διακρίνουμε θεματικές υποενότητες, καταγράφουμε το θέμα τους και εντοπίζουμε τις σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ τους.
- 6.** Σημειώνουμε τις συνεκτικές λέξεις ή φράσεις, γιατί βοηθούν στην εύρεση των λογικών σχέσεων και την πορεία της σκέψης.
- 7.** Συνθέτουμε το κείμενο της περίληψης σε ενιαίο λόγο με αλληλουχία και συνοχή, προτάσσοντας το κεντρικό θέμα του κειμένου και στη συνέχεια τους επιμέρους συλλογισμούς. Το κεντρικό θέμα εντοπίζεται συνήθως:
 - στον τίτλο.
 - στον πρόλογο.
 - στον επίλογο.
 - σε όλη την ανάπτυξη.

Σύνταξη της περίληψης

1. Ξεκινούμε με τη φράση: **«ο συγγραφέας / αρθρογράφος του κειμένου αναφέρει / αναφέρεται, παρουσιάζει, προβάλλει, προβληματίζεται, τονίζει, επισημαίνει κ.λπ.»**.

2. Ακολουθεί το θεματικό κέντρο του κειμένου (ολοκληρώνει την προηγούμενη περίοδο).

3. Με τη χρήση μιας διαρθρωτικής λέξης ή φράσης π.χ. **αρχικά** κτλ., συνδέουμε την πρώτη περίοδο με τη δεύτερη, η οποία αποτελεί την περιληπτική διατύπωση της πρώτης παραγράφου.

4. Ακολουθούμε την ίδια διαδικασία, με βάση τις σημειώσεις που κρατήσαμε ή τον πλαγιότιτλο της κάθε παραγράφου.

5. Αναπαράγουμε το αρχικό κείμενο, δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στο νόημα.

6. Ο λόγος πρέπει να είναι συνεχής, να διασφαλίζεται η αλληλουχία και η συνοχή των νοημάτων του κειμένου. Για τη συνοχή της περίληψης χρησιμοποιούμε **διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις**. Π.χ.:

- **Επίσης τονίζει...**
- **Παράλληλα επισημαίνει...**
- **Προσθέτει ακόμα...**
- **Αντίθετα προβάλλει...**
- **Συμπεραίνει...**

7. Μετασχηματίζουμε την καταληκτική παράγραφο του αρχικού κειμένου σε συμπερασματική περίοδο, στην οποία συμπυκνώνουμε τις τελικές κρίσεις του συγγραφέα. (Π.χ. Καταλήγοντας ο συγγραφέας, αναζητεί τρόπους άρσης του αδιεξόδου...).

Βασικά σημεία που πρέπει να προσέξουμε:

- Αν στο αρχικό κείμενο παρατίθεται μια σειρά παραδειγμάτων, δεν τα καταγράφουμε στην περίληψη.
- Αν παρατίθεται μια σειρά τεκμηρίων, δεν τα αναλύουμε, αλλά αναφέρουμε ότι «αυτό αποδεικνύεται από συγκεκριμένα στοιχεία».
- Γράφουμε σε πλάγιο λόγο και με δικό μας λεξιλόγιο πυκνά το κείμενό μας, αποφεύγοντας, όσο είναι δυνατό, αυτούσιες φράσεις από το κείμενο. Αν παραστεί ανάγκη τις παραθέτουμε αυτούσια σε εισαγωγικά.
- Δε σχολιάζουμε και δεν αναλύουμε το αρχικό κείμενο με καταφυγή σε προεκτάσεις.
- Αντικαθιστούμε λέξεις του κειμένου με σημασιολογικά συγγενείς.
- Τηρούμε τις αναλογίες, ώστε τα συστατικά μέρη του κειμένου να έχουν και στην περίληψη ανάλογη έκταση.
- Αποφεύγουμε την υπερβολική αφαίρεση και τις γενικεύσεις.
- Πυκνώνουμε το λόγο μας, που σημαίνει:
 1. Ακριβολογούμε.
 2. Επιλέγουμε τους κατάλληλους επιθετικούς προσδιορισμούς.
 3. Υιοθετούμε σύνθετες αλλά και κατανοητές νοηματικά λέξεις.
 4. Χρησιμοποιούμε με φειδώ το ασύνδετο σχήμα.
 5. Επιλέγουμε την παθητική σύνταξη.
 6. Αποφεύγουμε τις περιφράσεις.
 7. Προτιμούμε το μικροπερίοδο λόγο, χωρίς ν' απορρίπτουμε το μακροπερίοδο (όπου απαιτείται).

Ενότητα 8η - Γλώσσα Γ' Γυμνασίου - ΘΕΩΡΙΑ

ΜΟΡΙΑ

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

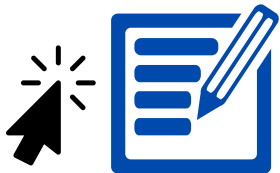
Μόριο	Χρήση	Παραδείγματα	Σημασία
1. αν	1. Υποθετικό 2. Ευχετικό 3. Ερωτηματικό	-Αν το 'ξερα, δε θα μιλούσα καθόλου. -Αν σας το πω, θα γελάσετε. -Αν ήταν καλός ο καιρός! -Ρωτήστε αν ήρθε ο ταχυδρόμος.	προϋπόθεση όρο μακάρι μήπως
2. ας	1. Προτρεπτικό 2. Συμβατικό 3. Ευχετικό 4.Εναντιωματικό	-Ας θυμώσει όσο θέλει. -Ας τον άκουγα. -Ας είναι καλά. -Ας θυμώσει όσο θέλει.	προτροπή συγκατάθεση ευχή αντίθεση
3. εκτός	1. Τοπικό 2. Εκτός από + αιτιατική ή γενική	-Βρίσκεται εκτός Αθηνών. -Εκτός γραφείου. -Όλοι εκτός από σένα.	έξω από έξω από εξαίρεση
4. αν	1. Δεικτικό 2. Τελικό 3. Συμπερασματικό 4. Αναφορικό 5. Βουλευτικό 6. Ευχετικό 7. Ερωτηματικό 8. Υποθετικό	-Να η Άρτα. -Σήκω να δεις. -Κράτησέ το, να στέκεται όρθιο. -Έχω φίλους να με σκεφτούν και να βοηθήσουν. -Θέλει να εργαστεί ως στέλεχος. -Στερνή μου γνώση, να σ' είχα πρώτα. -Να του μιλήσω; -Να το ήξερα, δε θα 'λεγα τίποτα.	δεικτική για να ώστε (να) που, ο οποίος βούληση μακάρι άραγε αν

	9. Δυνητικό 10. Παραχωρητικό 11. Ειδικό 12. Επιφωνηματικό	-Ποιος να το 'λεγε! -Να κάνει ό,τι θέλει, δεν τον φοβάμαι. -Δε θυμάμαι να το είπα. -Το έμαθε και να κλάματα, να φωνές.	μπορεί να και ας αμφισβήτηση έμφαση
5. σαν	1.Σαν + ονομαστική 2. Σαν + αιτιατική 3.Σαν+ κατηγορούμενο	-Τρώει σαν λύκος. -Τρέμει σαν το λαγό. -Σαν νέος που είναι	παρομοίωση παρομοίωση ιδιότητα
6. ως	Ως +κατηγορούμενο	-Τον παρουσίασε ως φίλο του. -Υπηρέτησε ως αξιωματικός. -Είναι συνεπής ως φορολογούμενος πολίτης. -Ως άνθρωπος όμως είναι υπέροχος.	ιδιότητα ιδιότητα ιδιότητα ιδιότητα

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ
ΑΣΚΗΣΕΩΝ

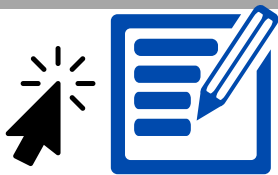
VIDEO ΜΑΘΗΜΑ

α. Παρομοίωση	Σχήμα λόγου, με το οποίο συγκρίνεται ή παραβάλλεται ένα πρόσωπο, ένα πράγμα ή μια ιδέα με κάτι άλλο πολύ γνωστό για συγκεκριμένη ιδιότητά του, την οποία εμφανίζει και το πρόσωπο, πράγμα ή ιδέα και που εκφέρεται συνήθως με το μόριο «σαν». Π.χ. Λάμπει σαν καθρέφτης. Σαν μπερδεμένα τα λες.
β. Η υπερβολή	Αντικατάσταση μιας έννοιας με άλλη που ξεπερνά το πραγματικό και το συνηθισμένο, για να προκληθεί ισχυρή εντύπωση. Π.χ. Σου το είπα χίλιες φορές (= πολλές φορές), δε γίνεται. Αν δεν έρθεις, θα πεθάνω απ' το κακό μου (= θα στεναχωρηθώ). Βογγάει τρέμουν τα βουνά, βογγάει τρέμουν οι κάμποι (= αντηχούν).
γ. Η λιτότητα	Αντικατάσταση μιας λέξης από την αντίθετή της με άρνηση (η λιτότητα δίνει στο λόγο έναν τόνο διακριτικότητας και μετριοπάθειας). Π.χ. Καθόλου δε συμφωνώ μαζί σας (= διαφωνώ). Δεν είπες την αλήθεια (= είπες ψέματα). Το κακό που έπαθα δεν ήταν καθόλου μικρό (= ήταν πολύ μεγάλο).

δ. Ειρωνεία	Είναι ο λεκτικός τρόπος κατά τον οποίο χρησιμοποιεί κανείς προσποιητά λέξεις ή φράσεις που έχουν εντελώς διαφορετική ή και αντίθετη σημασία απ' αυτά που έχει στο νου του, προκειμένου να αστειευτεί ή να χλευάσει έναν άλλον. Η ειρωνεία, που είναι ένα από τα είδη του λεκτικού τρόπου της αντίφρασης, γίνεται συνήθως αντιληπτή από τον τόνο της φωνής και από τη γνώση του αισθήματος που τρέφει ο ομιλών για εκείνον προς τον οποίο απευθύνεται. Π.χ. Τι έξυπνος που είσαι! (= τι κουτός που είσαι!).
ε. Συνεκδοχή	Είναι ο λεκτικός τρόπος κατά τον οποίο στενεύει ή ευρύνεται η αρχική σημασία μιας λέξης. Έτσι, κατά το λεκτικό αυτό τρόπο χρησιμοποιείται συνεκδοχικά στο λόγο: α. Η ύλη αντί εκείνου που κατασκευάζεται από την ύλη αυτή. Π.χ. Να τρώει η σκουριά το σίδερο (= τα σιδερένια όπλα) κι η γη τον αντρειωμένο. β. Το ένα αντί για πολλά ομοειδή. Π.χ. Χαίρεται ο Τούρκος (= οι Τούρκοι) στ' άλογο κι ο Φράγκος (= οι Φράγκοι) στο καράβι. γ. Το μέρος ενός όλου αντί του όλου και αντίστροφα. Π.χ. Κάθε κλαδί (= κάθε δέντρο) και κλέφτης. δ. Το όργανο αντί της ενέργειας που γίνεται ή παράγεται με το όργανο αυτό. Π.χ. Έχει λαγού ποδάρι (= ταχύτητα). ε. Το όργανο μιας ενέργειας αντί του προσώπου που χειρίζεται το όργανο αυτό ή σχετίζεται μ' αυτό. Π.χ. Έφευγαν Τούρκοι σαν λαγοί το Παργινό τουφέκι (= τους Παργινούς πολεμιστές). στ. Η λέξη που δηλώνει ένα φαινόμενο μιας ενέργειας αντί για την ίδια την ενέργεια. Π.χ. Έμεινε ο Διάκος στη φωτιά (= στη μάχη) με δεκαοχτώ λεβέντες. ζ. Η λέξη που φανερώνει ένα εικονιζόμενο πρόσωπο, ενώ στην πραγματικότητα είναι η εικόνα του προσώπου αυτού. Π.χ. Τον πατέρα (= τη φωτογραφία του πατέρα) κρέμασε τον εδώ.

Ενότητα 8η - Γλώσσα Γ' Γυμνασίου - ΘΕΩΡΙΑ

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ
ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΣΤΙΞΗ

VIDEO ΜΑΘΗΜΑ

Σημείο	Χρήση
1. Τελεία (.)	Στο τέλος περιόδων με πλήρες νόημα → π.χ. Η μπόρα πέρασε. Ο ήλιος βασίλεψε
2. Άνω τελεία (·)	Χωρίζει φράση που: • εξηγεί → π.χ. Δεν ήταν άνθρωπος· ήταν θεριό ανήμερο. • συμπληρώνει άλλη → π.χ. Περίμενε στην προκυμαία· μπροστά στο πλοίο.
3. Κόμμα (,)	Χωρίζει λέξεις, προτάσεις κ.λπ. → π.χ. Μου αρέσει η μεθοδικότητα, η υπομονή, η επιμονή και η πειθαρχία.
4. Διπλή τελεία (:)	Πριν από: • εξήγηση → π.χ. Ήταν όλοι εκεί: φίλοι, γνωστοί, συγγενείς. • απαρίθμηση → π.χ. Το κουτί περιείχε: βιβλία, τετράδια, χαρτιά. • εισαγωγικά → π.χ. Ο Χριστός είπε: «Αγαπάτε αλλήλους».
5. Ερωτηματικό (;)	Στο τέλος ευθείας ερώτησης → π.χ. Ξέρεις πού πήγε;
6. Θαυμαστικό (!)	Ύστερα από επιφώνημα ή φράση: • λύπης, πόνου, φόβου → π.χ. Αχ! Ντροπή! Πρόσεχε! • χαράς, ελπίδας → π.χ. Ω! Ζήτω! Μακάρι να ζει!

7. Αποσιωπητικά (...)	Στο τέλος φράσης μισοτελειωμένης → π.χ. Τι ωραία περάσαμε τότε...
8. Παύλα (-)	Στους διαλόγους για αλλαγή προσώπων → π.χ. -Θα φύγετε αύριο; -Όχι, γιατί το ταξίδι αναβλήθηκε.
9. Διπλή παύλα (- -)	Όπως και η παρένθεση → π.χ. Ο θεός μου -καλή του ώρα- μ' αγαπούσε.
10. Παρένθεση ()	Περιέχει λέξη ή φράση που: • εξηγεί → π.χ. Η μία κοπέλα (η ξανθιά) ήταν όμορφη. • συμπληρώνει τα προηγούμενα → π.χ. Να κάνετε όλες τις ασκήσεις (γραπτά).
11. Εισαγωγικά (« »)	Περικλείουν λόγια: • αυθεντικά → π.χ. Ο Σωκράτης δίδασκε το «γνώθι σαυτόν». • ειρωνικά → π.χ. Είναι «αετός» στα γράμματα.

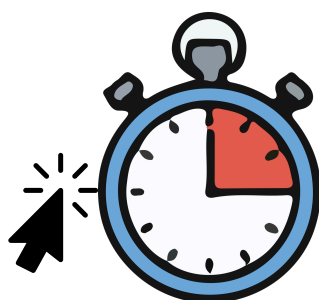
A. Χωρίζονται με κόμμα:

- 1. Όμοιοι όροι μιας πρότασης** (υποκείμενα, αντικείμενα, κατηγορούμενα κ.ά.), που δε συνδέονται με συνδέσμους.
- 2. Ασύνδετα ρήματα** - ισοδύναμες προτάσεις (κύριες από κύριες, δευτερεύουσες από δευτερεύουσες).
- 3. Κύριες προτάσεις** που συνδέονται με αντιθετικούς συνδέσμους (μα, αλλά, παρά, όμως, ωστόσο, μόνο).
- 4. Η κλητική προσφώνηση.**
- 5. Η παράθεση και η επεξήγηση.**
- 6. Επιρρήματα, μόρια, διάφορες φράσεις στην αρχή περιόδου,** που συνήθως συνδέουν με τα προηγούμενα.
- 7. Μια πρόταση, λέξη ή φράση, που μπαίνει παρενθετικά.**
- 8. Μια μετοχική πρόταση, όταν είναι μεγάλη ή είναι επεξήγηση.**
- 9. Διάφορες λέξεις ή φράσεις, για να διευκολυνθεί το σωστό διάβασμα και να αποφευχθούν παρανοήσεις.**
- 10. Οι ακόλουθες δευτερεύουσες προτάσεις:**
 - **Τελικές** (για να, να).
 - **Αιτιολογικές** (γιατί, διότι, επειδή, αφού).
 - **Αποτελεσματικές - συμπερασματικές** (ώστε, που).
 - **Χρονικές** (όταν, σαν, ενώ, καθώς, αφού, αφότου, πριν [πριν να], μόλις, προτού, ώσπου, ωσότου, όσο που, όποτε, άμα).
 - **Υποθετικές** (αν, εάν).
 - **Εναντιωματικές** (αν και, ενώ, μολονότι, μόλο που, και που, και ας).
 - **Αναφορικές προσθετικές.**
 - **Προτάσεις που εισάγονται με τα: χωρίς να, αντί να.**
 - **Προτάσεις που εισάγονται με το παρά να** (β' όρος σύγκρισης), κυρίως αν είναι μεγάλες.

Β. Δε χωρίζονται με κόμμα:

- 1. Όμοιοι όροι μιας πρότασης, που συνδέονται με συνδέσμους:**
 - α. Συμπλεκτικούς** (και [κι], ούτε, μήτε, ουδέ, μηδέ).
 - β. Αντιθετικούς** (μα, αλλά, παρά, όμως, ωστόσο, μόνο).
 - γ. Διαζευκτικούς** (ή, είτε).
- 2. Προτάσεις κύριες ή δευτερεύουσες, αν συνδέονται με συνδέσμους:**
 - α. Συμπλεκτικούς** (και [κι], ούτε, μήτε, ουδέ, μηδέ).
 - β. Διαζευκτικούς** (ή, είτε).
- 3. Οι ακόλουθες δευτερεύουσες προτάσεις:**
 - α. Ειδικές** (ότι, πως, που).
 - β. Βουλητικές** (να).
 - γ. Ενδοιαστικές** (μη(ν), μήπως).
 - δ. Πλάγιες ερωτηματικές** (αν, γιατί, μήπως..., ποιος, πόσος, τι..., πού, πότε, πώς, πόσο...).
 - ε. Αναφορικές προσδιοριστικές.**

**ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ ΜΕ
ΧΡΟΝΟΜΕΤΡΟ**

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΗΣ:
Πρόδρομος Μιχαλάκης

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΛΥΣΑΡΙ | LISARI.GR
& Πρόδρομος Μιχαλάκης

Πανόρμου 14 & Σμύρνης,
12242, Αιγάλεω
τηλ.: 210 5982 614
e-mail: info@lisari.gr
www.lisari.gr

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται από τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και από τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή οποιοδήποτε μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

